

8. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. Σχέδια Διδασκαλιών

1.1. Πρώτη Διδασκαλία

Ταυτότητα Σχεδίου Διδασκαλίας

Επιμέλεια: Ημέλλου Αικατερίνη

Σχολείο: Α' Αρσάκειο Γυμνάσιο Ψυχικού

Τάξη/Τμήμα: Αγ

Ημερομηνία: 28/2/2016

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές

Γνωστικό αντικείμενο: Αρχαία Ελληνική Γραμματεία από Μετάφραση, Ηροδότου Ιστορίες, Α' Γυμνασίου

Ιδιαίτερη περιοχή γνωστικού αντικειμένου: Ενότητα 2η: Κροίσος και Σόλων Ι 29-33

Σκοπός και στόχοι του σχεδίου διδασκαλίας

Σκοπός:

Μέσα από μια κειμενοκεντρική προσέγγιση με τη συνδρομή θεατρικών τεχνικών στο πλαίσιο ομάδων, να μπορούν οι μαθητές να οδηγηθούν σε μια περισσότερο εμπλουτισμένη και επαρκή πρόσληψη και ερμηνεία του κειμένου, να συσχετίζουν το αξιακό του υπόβαθρο με τις δικές τους αξίες, να διερευνούν τον δικό τους ορίζοντα και παραστατικό κύκλο, να προβληματίζονται και να υιοθετούν κριτική στάση σε σχέση με τα βασικά νοήματα του κειμένου, να επικοινωνούν με το κείμενο σε ένα κλίμα ασφάλειας, δημιουργικότητας και αποδοχής.

Επιμέρους στόχοι:

Σε επίπεδο γνώσεων:

α. Να διακρίνουν οι μαθητές το κεντρικό θέμα συζήτησης μεταξύ των δύο ανδρών, τη δομή, τα πρόσωπα και τον τόπο, όπου διαδραματίζονται τα γεγονότα της ενότητας, να κατανοήσουν τις αντιλήψεις που εκφράζει καθένας από τους δύο πρωταγωνιστές ως στοιχεία αντιπροσωπευτικά για τον κόσμο τους (ελληνικός-ανατολικός πολιτισμός), καθώς και τις αξίες που υποστηρίζει, και να συσχετίσουν τα παραπάνω στοιχεία με το δικό τους αξιακό υπόβαθρο και στάση ζωής (στόχος κατανόησης και ανάλυσης).

β. Να κατανοήσουν οι μαθητές τις έννοιες της ύβρεως, του μέτρου και του φθονερού θείου (στόχος κατανόησης).

Σε επίπεδο συναισθημάτων

γ. Να είναι σε θέση οι μαθητές να διερευνούν τα συναισθήματά τους μέσω της λεκτικής έκφρασης και της σωματικής κίνησης και να μπορούν να κατανοούν και να αποδέχονται τα συναισθήματα των άλλων (στόχος συναισθηματικός και κοινωνικός)

Σε επίπεδο δεξιοτήτων

δ. Να είναι σε θέση οι μαθητές να συνεργάζονται, να μοιράζονται ιδέες, εκφράζοντας συναισθήματα λεκτικά και μη λεκτικά με τα μέλη της ομάδας τους και με την ολομέλεια της τάξης, να σέβονται τις θέσεις των άλλων και να τους εμπιστεύονται. (στόχος κοινωνικός)

ε. Να είναι σε θέση οι μαθητές να εκφράζουν με κίνηση ή ακινησία τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους, ανάλογα με τις καταστάσεις, έχοντας συναίσθηση και έλεγχο του σώματός τους. (στόχος αισθησιοκινητικός)

Διδακτική προσέγγιση

Μέθοδος:

Συνδυασμός της θεωρίας της *Αισθητικής της Πρόσληψης* του Jauss (Φρυδάκη, 1999: 48-61, 2003: 163-165, Τσάφος, 2004: 197-204) και μεθόδων-τεχνικών της *Θεατρικής Αγωγής* στη διδακτική των φιλολογικών μαθημάτων (Φανουράκη, 2010: 18)

Σκεπτικό του συνδυασμού των μεθόδων:

Ο συνδυασμός των παραπάνω μεθόδων κατά τη διαδικασία οργάνωσης της *πρόσληψης* της γνώσης υπηρετεί αφενός την υλοποίηση των διδακτικών σκοπών και στόχων που τέθηκαν κατά τον σχεδιασμό της διδασκαλίας και αφετέρου λαμβάνει υπόψη του όλους τους παράγοντες για την κατάρτιση ενός λειτουργικού και αποτελεσματικού σχεδίου διδασκαλίας, όπως αυτοί ορίζονται από τη Φουντοπούλου (2010:145-146). Συγκεκριμένα, οι θεατρικές τεχνικές (παιχνίδι ρόλων, συγγραφή θεατρικού κειμένου) που υιοθετούνται μετά την ανάγνωση και ερμηνευτική προσέγγιση του κειμένου συσχετιζόμενες με την αξιοποίηση της θεωρίας της *Αισθητικής της Πρόσληψης* του Jauss, ως μέθοδοι του σχεδίου διδασκαλίας, είναι σύμφωνες με:

α. τις ψυχολογικές προσδοκίες των μαθητών, αφού μπορούν να ενεργοποιούν τη φαντασία, τον αυθορμητισμό και την παραστατική τους ικανότητα για την παραγωγή και παρουσίαση στο εσωτερικό της ομάδας και στην ολομέλεια της τάξης διαφορετικών αυτοσχεδιαστικών σκηνών και διαφορετικών κειμένων για το ίδιο ερέθισμα, δίνοντας χώρο "*στους υποκειμενικούς όρους της κατανόησής τους [...] στο πλαίσιο μιας ενεργητικής και δημιουργικής πρόσληψης*" (Jauss, 1995: 112).

β. τις παιδαγωγικές προϋποθέσεις για τη δημιουργία κλίματος στη σχολική αίθουσα που καλλιεργεί τη βιωματική πρόσληψη του κειμένου, "*τη δημιουργική έκφραση και την ανάπτυξη της φαντασίας των μαθητών*" (Δεδούλη, 2004: 293), καθώς και τη δυνατότητα αυτενέργειας και ανάληψης πρωτοβουλιών εκ μέρους τους.

γ. τη φυσιολογική και την ταυτότητα του γνωστικού αντικειμένου το οποίο απαιτεί "ερμηνεία και κατανόηση με απώτερη επιδίωξη την ανάδειξη της ανθρώπινης δράσης και δραστηριότητας στους άξονες της συγχρονίας και της διαχρονίας" (Φουντοπούλου, 2010: 121). Οι θεατρικές τεχνικές σε συνδυασμό με την αισθητική της πρόσληψης υποστηρίζουν τους μαθητές στην προσπάθειά τους να κατανοήσουν και να ερμηνεύσουν την ανθρώπινη δράση και στάση, τις ανθρώπινες ιδέες και απόψεις με κριτήριο το χωροχρονικό πλαίσιο ένταξής τους αλλά και τον βιωματικό και παραστατικό κύκλο τους.

δ. με τα κανονιστικά και θεσμικά κείμενα (ΑΠΣ-ΔΕΠΠΣ μαθήματος, βιβλίο μαθητή, βιβλίο εκπαιδευτικού) και τις κατευθύνσεις τους για μια πιο σύγχρονη θεώρηση της διδακτικής του μαθήματος. Το ΑΠΣ του μαθήματος (ΦΕΚ 303/13-03-03) αναφέρεται σε μεθόδους διδασκαλίας που καλλιεργούν την κριτική σκέψη των μαθητών, την αξιολογική τους ικανότητα και τους βοηθούν να επικοινωνήσουν με τα κείμενα σε ένα πιο προσωπικό επίπεδο καθώς και να τα απολαύσουν αισθητικά.

Μορφή: διαλογική -παρωθητικός διάλογος (Μαυρόπουλος, 2013: 42), ομαδοσυνεργατική, πρακτικής εξάσκησης (θεατρικές τεχνικές) (Φρυδάκη, 2009: 171-172)

Εκτιμώμενη διάρκεια: δύο διδακτικές ώρες

Υλικοτεχνική υποδομή: φύλλο εργασίας, πίνακας τάξεως, τεχνητά υλικά (Παπαδόπουλος, 2010: 107).

Θεωρητικό πλαίσιο

Όπως έχει παρουσιαστεί στο Α' μέρος της παρούσας εργασίας.

Συμβατότητα με ΑΠΣ-ΔΕΠΠΣ

Η παρούσα διδακτική παρέμβαση είναι συμβατή προς το ΔΕΠΠΣ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας που ορίζει ως σκοπό της διδασκαλίας του μαθήματος οι μαθητές "να επικοινωνήσουν με [...] κείμενα που [...] περιλαμβάνουν τα κύρια σημεία για τη δημιουργία μιας εικόνας αυτού του κόσμου [...] ρεαλιστικής και ενδιαφέρουσας στο βαθμό που θα συνδέεται και με τη σύγχρονη ζωή και θα συμβαδίζει με τις ανάγκες του σημερινού νέου ανθρώπου"¹. Παράλληλα υπάρχει συμβατότητα και προς το ΑΠΣ που αναφέρει ως ειδικούς σκοπούς " την επισήμανση και αξιολόγηση διαχρονικών ιδεών και αξιών του ελληνικού πολιτισμού"² καθώς και την ανάγκη "οι μαθητές να πληροφορηθούν, να κατανοήσουν και να ερμηνεύσουν τη δράση, τις στάσεις και τις συμπεριφορές των ανθρώπων του αρχαίου κόσμου σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο"³. Επιπλέον, ορίζονται ως διαθεματικές έννοιες προσέγγισης του Ηροδότου ο άξονας του χώρου και του χρόνου, οι ομοιότητες και οι διαφορές κατά τη

¹ Διαθεματικό Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας (μετάφραση/πρωτότυπο) για το Γυμνάσιο, σελ. 78

² (ό.π.: 80)

³ Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας (μετάφραση/πρωτότυπο) για το Γυμνάσιο, σελ. 81

διερεύνηση στάσεων και αξιών της εποχής στην οποία αναφέρεται το έργο (ελληνικός και βαρβαρικός κόσμος, μέτρο-ύβρις) και της σημερινής εποχής των μαθητών, οι οποίοι επιδιώκεται "να διερευνήσουν τις αντιλήψεις που προκύπτουν από το έργο σχετικά με τα ανθρώπινα, όπως η θέση των θεών στη ζωή των ανθρώπων⁴, ο πολιτισμός (αντιλήψεις για το θείο, τον άνθρωπο, τη μοίρα, την ευτυχία), η μεταβολή (αστάθεια ανθρώπινων πραγμάτων), η σχέση ατόμου και συνόλου (ο Κροίσος και τα παραδείγματα του Σόλωνα).⁵

Ενδεικτική πορεία διδασκαλίας

α' διδακτική ώρα

Α' φάση διδασκαλίας: Αφόρμηση (5')

Η αφόρμηση του μαθήματος είναι πληροφοριακή-γνωστική και ενδοκειμενική καθώς η διδάσκουσα αξιοποιεί τον τίτλο της ενότητας, *Κροίσος και Σόλων*⁶, και ρωτά τους μαθητές: Σήμερα θα διαβάσουμε έναν διάλογο ανάμεσα στον Κροίσο και τον Σόλωνα, που τον έγραψε ο ιστορικός Ηρόδοτος. Γνωρίζετε τον Ηρόδοτο και αν έχουν ξανακούσει το όνομα "Κροίσος" και "Σόλων" και τι περιμένουν να συναντήσουν στην καινούργια ενότητα.

Οι μαθητές αναμένεται να έχουν διαβάσει ή ακούσει το όνομα του Κροίσου, ως ενός πολύ πλούσιου ανθρώπου και το όνομα του Σόλωνα, του Αθηναίου νομοθέτη, φέρνοντας στο μυαλό τους και όσα έχουν διδαχτεί από την ιστορία τους στο σχετικό κεφάλαιο. Θα αναφερθούν στη συνάντηση και συνομιλία των δύο αντρών.

Μία μεταβατική ερώτηση που θα συνδέσει την αφόρμηση με τη νέα προσφερόμενη ενότητα θα μπορούσε να είναι: Τι θα λέγατε να δούμε τον διάλογο αυτών των δύο ανδρών με έναν περισσότερο βιωματικό και δημιουργικό τρόπο, που θα βασίζεται σε θεατρικές τεχνικές;

Η διδάσκουσα ρωτά τους μαθητές αν έχουν εμπειρία θεατρικών τεχνικών και αμέσως ξεκινά με ένα παιχνίδι προκειμένου οι μαθητές να εισαχθούν σε μια πιο δημιουργική ατμόσφαιρα.

Απελευθέρωση και δημιουργία ατμόσφαιρας ομάδας μέσω ενός σύντομου παιχνιδιού έκφρασης και επικοινωνίας⁷ (πρώτη θεατρική τεχνική) (5')

Στόχος: η άρση της αρχικής αμηχανίας των μαθητών, η δημιουργία κλίματος γνήσιας οικειότητας, η καλλιέργεια ατμόσφαιρας αποδοχής και η απόκτηση της αίσθησης ότι όλοι στεκόμαστε δίπλα στους άλλους (Παπαδόπουλος, 2010: 359-360). Στόχος αυτού του σύντομου παιχνιδιού είναι η καλύτερη γνωριμία των μελών της ομάδας μέσα σε ένα ασφαλές και θετικό κλίμα καθώς και η ενεργοποίηση και συγκέντρωση της προσοχής των μαθητών (Γκόβας, 2002: 43).

⁴ (ό.π.: 86)

⁵ Βιβλίο εκπαιδευτικού, αρχαία ελληνικά μετάφραση, Ηροδότου ιστορίες, σελ. 22

⁶ Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού (2013). *Αρχαία Ελληνικά (Μτφρ.)*, Ηροδότου ιστορίες Α' Γυμνασίου. Αθήνα: ΙΤΥΕ Διόφαντος, σελ.18

⁷ Το συγκεκριμένο παιχνίδι έκφρασης και επικοινωνίας βασίστηκε στο βιβλίο του Παπαδόπουλου Σ. (2010), *Παιδαγωγική του Θεάτρου*, σελ. 380.

Εφαρμογή: οι μαθητές στέκονται σε κύκλο και η εκπαιδευτικός λέει: "Με λένε ...(όνομα) και μου αρέσει(συνήθεια)". Δίνονται οδηγίες στους μαθητές:

- i. να συστηθούν με τη σειρά που στέκονται,
- ii. να δώσουν μια πραγματική ή φανταστική πληροφορία για τον εαυτό τους (επάγγελμα, γνώρισμα του χαρακτήρα τους, επιθυμία, όνειρο ζωής, αγαπημένη δραστηριότητα ή ο,τιδήποτε άλλο),
- iii. να εκφραστούν με χαρούμενο, θυμωμένο, ειρωνικό, αυτοσαρκαστικό κλπ. ύφος χρησιμοποιώντας χειρονομίες που θα συμπληρώνουν την αυτοσύστασή τους.

Αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα:

Οι μαθητές αναμένεται να ανταποκριθούν στο σύντομο αυτό και αρκετά απλό, ως προς τη διαδικασία του, παιχνίδι, να μεταβούν ομαλά από τη συνήθη ρουτίνα της διδασκαλίας των μαθημάτων σε ένα ασφαλές, θετικό και παιγνιώδες περιβάλλον, να γνωριστούν καλύτερα μεταξύ τους ως προς τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τις απόψεις και τις προτιμήσεις τους καθώς και να ενδιαφερθούν για τη νέα αυτή διδακτική προσέγγιση. Το παιχνίδι ολοκληρώνεται, όταν όλοι οι μαθητές έχουν συστηθεί. Μέσω αυτού του παιχνιδιού οι μαθητές έχουν καταφέρει να ενταχθούν στη μεγάλη ομάδα όλων των μαθητών της τάξης, έχουν διεκδικήσει τη θέση τους μέσα σε αυτήν και ταυτόχρονα έχουν αφήσει χώρο για τους άλλους. Ταυτόχρονα μέσω αυτού του παιχνιδιού οι μαθητές καλλιεργούν τη φαντασία και την επινοητικότητα τους, συνειδητοποιούν τις εκφραστικές δυνατότητες του σώματος (χειρονομίες) και της φωνής (χρήση ανάλογου ύφους κατά την αυτοσύσταση και την παροχή πληροφοριών) σε σχέση με τον χώρο, τους συμμαθητές τους και την ομάδα, στοιχεία που θα τους χρησιμεύσουν στο παιχνίδι χαρακτήρων που θα ακολουθήσει.

Β' φάση διδασκαλίας: Προσφορά της νέας γνώσης (10')

Οι μαθητές χωρίζονται σε τριμελείς ομάδες- ο αριθμός των μελών εξυπηρετεί τους ρόλους που θα υιοθετήσουν οι μαθητές κατά το παιχνίδι ρόλων- και η διδάσκουσα μοιράζει από ένα φύλλο εργασίας στην καθεμιά ομάδα και προχωρά σε συνεχή ανάγνωση του κειμένου αξιοποιώντας αναγνωστικές οδηγίες:

α) οι μαθητές να διακρίνουν την εισαγωγή (Ι29), το κύριο μέρος (Ι30-32) και τον επίλογο (Ι33) της ενότητας.

β) οι μαθητές να βρουν και να υπογραμμίσουν τα πρόσωπα (πρωτεύοντα- δευτερεύοντα) και τον τόπο (παλάτι του Κροίσου, θησαυροφυλάκια), όπου διαδραματίζονται τα γεγονότα.

Οι μαθητές αναμένεται να διακρίνουν τα μέρη της νουβέλας και να προσδιορίσουν τα πρόσωπα και τον τόπο, όπου εκτυλίσσονται τα γεγονότα.

Γ' φάση διδασκαλίας: Επεξεργασία κειμένου (50', προσληπτικού τύπου ερωτήσεις και παιχνίδι ρόλων σε δοσμένες συνθήκες)

Η φάση αυτή της διδασκαλίας θα υπηρετήσει τους στόχους της *προσληπτικής κατανόησης*, της *εξήγησης* και της *εφαρμογής*, σύμφωνα με την *Αισθητική της Πρόσληψης* του Jauss.

Στάδιο προσληπτικής κατανόησης (10' ερωτήσεις+ 20' παιχνίδι ρόλων)

Στο στάδιο της *προσληπτικής κατανόησης* (10') η εκπαιδευτικός προσανατολίζεται σε μια "αρχική διερεύνηση των διαφορών της πρόσληψης μεταξύ των αναγνωστών-μαθητών" (Φρυδάκη, 2004: 49). Με αυτόν τον τρόπο οι μαθητές ξεκινούν να κουβεντιάζουν με τα πρόσωπα, τις καταστάσεις, τις πράξεις τους και με όχημα τις βασικές πληροφορίες του κειμένου περνούν σε αυτοσχέδια δράση εφοδιάζοντας την εκπαιδευτικό με στοιχεία, αφενός για τον παραστατικό τους κύκλο και τον ορίζοντα προσδοκιών τους και αφετέρου για την περιοχή, όπου δημιουργείται η συγχώνευση των οριζόντων του κειμένου και των ίδιων (Φρυδάκη, 2003: 165), στοιχεία δηλαδή που υπηρετούν τον σκοπό της έρευνάς μας.

Αρχικά η διδάσκουσα με κατάλληλες ερωτήσεις -προσληπτικού τύπου- προκειμένου να ανοίξουν οι μαθητές έναν διάλογο με το κείμενο, όπως *"ποιο πρόσωπο συμπαθήσατε και ποιο όχι, υπήρχε κάτι μέσα στο κείμενο που να σας παρέπεμψε σε κάτι άλλο (ποίημα, τραγούδι, ταινία, ιστορία), θα μπορούσατε να δώσετε έναν άλλο τίτλο στο κείμενο;"* διερευνά τους διαφορετικούς τρόπους πρόσληψης του κειμένου απ' τους μαθητές δίνοντάς τους τη δυνατότητα να εκφράσουν τις προσδοκίες, τις μνήμες και τις προτιμήσεις τους. Στη συνέχεια θέτει ερωτήματα που προσδιορίζουν το θέμα του διαλόγου καθώς και τη σύγκρουση των προσώπων σε ιδεολογικό επίπεδο, στα οποία απαντώντας οι μαθητές θα έχουν αντλήσει τους βασικούς θεματικούς άξονες για το παιχνίδι ρόλων. Τέτοια ερωτήματα θα μπορούσαν να ήταν τα ακόλουθα: *"Γιατί πιστεύετε ότι ο Κροίσος τριγύρισε τον Σόλωνα στα θησαυροφυλάκια του; Ποιο ερώτημα έθεσε στον Σόλωνα ο Κροίσος τρεις φορές; Ποια παραδείγματα ευτυχισμένων ανθρώπων δίνει ο Σόλωνας στον Κροίσο; Συμφωνεί ο Κροίσος με τον Σόλωνα; Πώς του συμπεριφέρεται ο Κροίσος στο τέλος της σκηνής και γιατί κατά τη γνώμη σας; Ποια συναισθήματα φαίνεται να βιώνουν οι δύο συνομιλητές; Πώς θα αντιδρούσατε εσείς, αν βρισκόσασταν στη θέση του Κροίσου ή του Σόλωνα;"*

Το στάδιο της προσληπτικής κατανόησης ολοκληρώνεται με τον σχεδιασμό και την παρουσίαση ενός παιχνιδιού ρόλων από τις ομάδες μαθητών, μέσω του οποίου θα ανιχνεύσουμε: α) πώς βιώνουν οι μαθητές το κλίμα στο πλαίσιο της συνεργασίας τους στην ομάδα τους αλλά και της παρουσίας της δουλειάς τους στην ολομέλεια της τάξης (κοινωνικοί στόχοι), β) πώς μπορούν, μέσω της κινητοποίησης των δικών τους συναισθημάτων και της ανάδυσης των δικών τους στάσεων σχετικά με το ζήτημα της ανθρώπινης ευτυχίας κατά το "χτίσιμο" των ρόλων, να ανακαλύψουν την εσωτερική αλήθεια των χαρακτήρων του κειμένου και να διεισδύσουν στις δικές τους αξίες και στάση ζωής (συναισθηματικοί και γνωστικοί στόχοι) και γ) πώς μπορούν να εκφραστούν ελεύθερα και δημιουργικά μέσω του λόγου και της σωματικής κίνησης (ψυχοκινητικοί στόχοι).

Παχνίδι ρόλων (δεύτερη θεατρική τεχνική) (5' για την προετοιμασία, 10' για την παρουσίαση, 5' για την αναστοχαστική συζήτηση)

Επιδιώξεις: Οι επιδιώξεις της συγκεκριμένης θεατρικής τεχνικής είναι οι ακόλουθες:

α) Να μπορούν οι μαθητές να συνεργαστούν σε μικρές ομάδες, λειτουργώντας ως συν-δημιουργοί σε μια ομαδική σύνθεση βιώνοντας ένα κλίμα ασφάλειας, εμπιστοσύνης και αποδοχής του διαφορετικού.

β) Οι μαθητές να μπορούν να υποδυθούν-όχι να μιμηθούν- τους χαρακτήρες της σκηνής, υιοθετώντας τη στάση τους απέναντι στο ζήτημα της ανθρώπινης ευτυχίας και αξιοποιώντας για το χτίσιμο των ρόλων, αφενός όσα προέκυψαν κατά τη συζήτηση μετά την ανάγνωση του κειμένου και αφετέρου τις δικές τους υπόρρητες ιδέες, σκέψεις και αξίες σχετικά με το ζήτημα της ανθρώπινης ευτυχίας.

γ) Οι μαθητές να είναι σε θέση να αναπτύξουν δυνατότητες και μηχανισμούς έκφρασης με λόγο και κίνηση.

Εφαρμογή:

Οι μαθητές παρακινούνται να προετοιμάσουν για 5' λεπτά το παιχνίδι ρόλων αναπαριστώντας ένα απόσπασμα από τον διάλογο, όποιο τους έκανε εντύπωση, ακολουθώντας συγκεκριμένες οδηγίες⁸.

Αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα:

Οι μαθητές κατά τον σχεδιασμό του παιχνιδιού ρόλων αναμένεται να μπορέσουν να βιώσουν ένα κλίμα συνεργασίας, οικειότητας και εμπιστοσύνης κατά την κοινή προσπάθεια με τα μέλη της ομάδας τους, ενώ κατά την παρουσίαση της δουλειάς τους στην ολομέλεια της τάξης να νιώσουν αποδεκτοί. Επίσης να απελευθερωθούν από δισταγμούς και αναστολές αξιοποιώντας τις εκφραστικές τους δυνατότητες και τέλος να προβάλλουν τις προσωπικές τους απόψεις διερευνώντας παράλληλα και τις απόψεις των άλλων, εμβαθύνοντας στους χαρακτήρες και προετοιμάζοντας τον εαυτό τους για μια περισσότερο εμπλουτισμένη ερμηνεία στο επόμενο στάδιο της προσέγγισης του κειμένου.

Αναστοχαστική συζήτηση (5')

Η εκπαιδευτικός συζητά με τους μαθητές για το πώς βίωσαν την εμπειρία, αν νιώθουν ότι ανταποκρίθηκαν, αν τους δυσκόλεψε κάτι και τι, αν θα' θελαν κάτι να αλλάξουν, να προτείνουν κλπ.

Στάδιο εξήγησης (10')

Κατά το στάδιο της εξήγησης η εκπαιδευτικός προσεγγίζει το κείμενο με βάση δόκιμες ερμηνευτικές προσεγγίσεις⁹. Κατά τη διδασκαλία θα δοθεί έμφαση στο είδος του κόσμου που το κείμενο ξεδιπλώνει αλλά και στη συσχέτιση του κόσμου των μαθητών με αυτόν του κειμένου.

⁸ Βλ. φύλλο εργασίας

⁹ Κριτήρια για την επιλογή δόκιμων ερμηνευτικών προσεγγίσεων αποτελούν τα όσα προτείνονται στα θεσμικά κείμενα (ΔΕΠΠΣ, ΑΠΣ, σχολικό εγχειρίδιο, βιβλίο εκπαιδευτικού) καθώς και όσα ερμηνευτικά σχόλια έχουν προταθεί από ξένους και Έλληνες φιλόλογους σχετικά με τη σκηνή συνομιλίας "Κροίσου-Σόλωνα". Για την προετοιμασία του μαθήματος ανέτρεξα συμβουλευτικά στην παρακάτω βιβλιογραφία: **Asheri D.-Lloyd A.** (2010). *Ηροδότου Ιστορίαι*, Κείμενο και ερμηνευτικό υπόμνημα, Τόμος 1, Βιβλία Α-Β, Ρεγκάκος Α. (επιμ.), Σκουρέλλος Δ. (μεταφρ.), Θεσσαλονίκη: University studio press, **Bakker E.- Jong I.- Wees H.** (2002), *Brill's companion to Herodotus*, Leiden; Boston; Koln: Brill, **Μαρωνίτης, Δ. Ν.** (2001). *Ηρόδοτος*, Οκτώ νουβέλες και τέσσερα ανέκδοτα. Εισαγωγή, Μετάφραση και πέντε δοκίμια. Αθήνα: Άγρα, **Μαρωνίτης, Δ. Ν.** (1964-1995). *Ηρόδοτος*, Κακριδή Ι. Θ. (πρόλογος), τόμος Α', Αθήνα: Γκοβόστης

Επιδιώξεις της συγκεκριμένης φάσης:

α. να αναδειχθεί ο ιστορικός ορίζοντας του κειμένου, δηλαδή η σύγκρουση Ελλήνων και βαρβάρων που προκύπτει ως αναπόφευκτο αποτέλεσμα της αντίθεσης ανάμεσα στον ελληνικό και ανατολικό κόσμο¹⁰ και η ιστορικότητα του ακροατή εκείνης της χρονικής περιόδου, ο οποίος ευχαριστείτο αφενός από την αφήγηση σπουδαίων κατορθωμάτων των Ελλήνων κατά τους περσικούς πολέμους και αφετέρου από την ακρόαση δραματοποιημένων αφηγήσεων, την οποία πιθανόν θα θεωρούσε ελκυστική, λόγω και των μυθολογικών στοιχείων που αυτή θα περιείχε,

β. να εντοπίσουν οι μαθητές το αξιακό ηθικοθρησκευτικό υπόβαθρο των πρωταγωνιστών της σκηνής συσχετίζοντάς το με τον κόσμο που αυτοί αντιπροσωπεύουν αλλά και με το δικό τους σύστημα αξιών, όπως αυτό έχει διαμορφωθεί με βάση τη δική τους κοινωνικοπολιτισμική πραγματικότητα και στάση ζωής.

Εφαρμογή

Ερωτήσεις εκπαιδευτικού

- Ποια τα χαρακτηριστικά των ευτυχισμένων ανθρώπων που αναφέρει ο Σόλωνας; Ποια είναι η τελική απάντηση του Σόλωνα για την ευτυχία; Ποιον κόσμο αντιπροσωπεύει ο Σόλωνας; Ποια στοιχεία κρίνει ο Κροίσος ως αναγκαία για την αληθινή ευτυχία; Ποιον κόσμο αντιπροσωπεύει και ποια η σχέση του με αυτόν του Σόλωνα; Συμφωνούν οι απόψεις του Κροίσου και του Σόλωνα; Εσείς με ποια από τις δύο θέσεις συμφωνείτε ή διαφωνείτε; Τι σημαίνει για εσάς ανθρώπινη ευτυχία;

- Ποια ιδέα είχε για τον εαυτό του ο Κροίσος (και τις τρεις φορές που επανέρχεται στο αρχικό του ερώτημα) και πώς θα μπορούσαμε να τη συσχετίσουμε με την αντίληψη περί "μέτρου" των αρχαίων Ελλήνων (θυμηθείτε αντίστοιχες περιπτώσεις ανθρώπων στην Οδύσσεια, όπως σύντροφοι Οδυσσέα, μνηστήρες κλπ). Ποια είναι η αντίδραση των θεών σε τέτοιες περιπτώσεις ανθρώπινης συμπεριφοράς;

-Οι αντιλήψεις του Ηροδότου για την ύβρη, το μέτρο, το φθονερό θείον, την αστάθεια για τ' ανθρώπινα και το καλό τέλος τι μας αποκαλύπτουν για την εποχή τους και ποια θέση έχουν στη δική μας εποχή;

Οι απαντήσεις των μαθητών θα καταγραφούν με λέξεις-κλειδιά στον πίνακα με στόχο οι μαθητές α) να οργανώσουν και να συγκρίνουν τις διαφορετικές για την ευτυχία απόψεις του Λυδού βασιλιά και του Αθηναίου νομοθέτη και β) να έχουν το ανάλογο οπτικό ερέθισμα το οποίο θα λειτουργήσει υποστηρικτικά κατά τη συγγραφή του θεατρικού τους κειμένου.

- Αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα

¹⁰ Στην παρούσα διδασκαλία μας ενδιαφέρει η αντίθεση ελληνικού και ασιατικού κόσμου σε επίπεδο πολιτιστικό και ιδεολογικό, καθώς η συγκεκριμένη νουβέλα αυτές τις αντιπαραθέσεις αναδεικνύει και όχι η αντίθεση σε επίπεδο πολιτικό-πολιτειακό.

Οι μαθητές αναμένεται να ταξινομήσουν τα κριτήρια της αληθινής ευτυχίας που αναφέρει ο Σόλων μέσα από τα συγκεκριμένα παραδείγματα ανθρώπων που περιγράφει (επάρκεια σε αγαθά, κοινωνική ευημερία, απόκτηση απογόνων, ευσέβεια, τήρηση μέτρου, καλό τέλος), και τα αντίστοιχα που αναφέρει ρητά (πλούτος) αλλά και υπόρρητα (βασιλική εξουσία) ο Κροίσος, να συγκρίνουν τον ελληνικό και ασιατικό κόσμο και να συνάγουν το συμπέρασμα για την αντίθεσή τους, να τοποθετηθούν οι ίδιοι απέναντι στο αξιακό υπόβαθρο των συνομιλητών συσχετίζοντάς το με το δικό τους αξιακό σύστημα. Ακόμη να διακρίνουν την αλαζονική και υβριστική συμπεριφορά του Κροίσου που θεωρεί τον εαυτό του ως τον πιο ευτυχισμένο άνθρωπο στον κόσμο και να επεκτείνουν το ηθικό σχήμα (άτη-ύβρη-νέμεση-τίση) που κυριαρχεί στην Οδύσσεια και στο παρόν κείμενο. Επίσης να καλλιεργήσουν την ικανότητα της ενσυναίσθησης αντιπαραβάλλοντας την ψυχραιμία του Σόλωνα με το αίσθημα υπεροψίας και υπεροχής, την ταραχή, την προσδοκία, την ανυπομονησία, την οργή και τελικά την περιφρόνηση του Κροίσου απέναντι στον Σόλωνα και να διερωτηθούν για τον τρόπο με τον οποίο θα αντιδρούσαν οι ίδιοι αν βρίσκονταν υποθετικά στη θέση του Κροίσου, ώστε να μπορέσουν να μεταφέρουν στον δικό τους ορίζοντα τις αξίες και τις στάσεις που τους αποκάλυψε το κείμενο, διερωτώμενοι για τη δική τους θέση, καλλιεργώντας ως έναν βαθμό την αυτογνωσία τους (Φρυδάκη, 2004: 50-52).

Στάδιο εφαρμογής: συγγραφή θεατρικού κειμένου (τρίτη θεατρική τεχνική) (15')

Επιδιώξεις

Σε αυτή τη φάση της διδασκαλίας, την τρίτη σύμφωνα με την *Αισθητική της Πρόσληψης*, επιχειρείται η συσχέτιση της αναγνωστικής και προσληπτικής εμπειρίας με την εμπειρία ζωής των μαθητών, οι οποίοι θα προβληματιστούν για την ιστορικότητα του κειμένου και των αναγνωστών, ανασκευάζοντας το αφηγηματικό σε δραματικό κείμενο, "φέρνοντας στο προσκήνιο θέματα, χαρακτήρες και συμπεριφορές που αξιολόγησαν ως πιο επίκαιρα και σημαντικά για τους ίδιους", (Φρυδάκη, 2004: 60). Πιο συγκεκριμένα αναμένουμε οι μαθητές να κατανοήσουν τις έννοιες της δράσης, της σύγκρουσης, των χαρακτήρων και να συνθέσουν απλά δείγματα θεατρικής γραφής αξιοποιώντας τον διάλογο, τη δράση, την πλοκή, τις συγκρουσιακές καταστάσεις και τη δραματική ένταση.

Εφαρμογή

Με δεδομένη την εμπειρία από το παιχνίδι ρόλων που προηγήθηκε στην τάξη και την ερμηνευτική προσέγγιση με βάση την αισθητική της πρόσληψης ζητάμε από τους μαθητές να γράψουν ομαδικά ένα θεατρικό κείμενο, το οποίο θα διαβαστεί στην τάξη από όλες τις ομάδες. Θα δοθούν μερικές απλές οδηγίες στους μαθητές προκειμένου να δημιουργήσουν το δικό τους θεατρικό κείμενο¹¹.

Δ' φάση διδασκαλίας: συνολική επανεκτίμηση του κειμένου σε συσχέτισμό με τα θεατρικά κείμενα των μαθητών (10')

Ανατροφοδοτική συζήτηση

¹¹ Βλ. φύλλο εργασίας

Τα κείμενα διαβάζονται από όλες τις ομάδες. Γίνεται συζήτηση στην τάξη, για να διαπιστωθεί εάν τα κείμενα είχαν τα απαιτούμενα μορφολογικά χαρακτηριστικά, τα οποία προσδιορίζονται στο φύλλο εργασίας.

Αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Με αυτήν την τεχνική του δραματικού κειμένου οι μαθητές αναμένεται να πειραματιστούν και να διαλογοποιήσουν το κείμενο που προσέγγισαν, αναλαμβάνοντας δράση ως εν δυνάμει συγγραφείς στην πολύ ενδιαφέρουσα διαδικασία ανασύνθεσής του. Ο γραπτός θεατρικός λόγος αναμένεται να αποτυπώσει τη σύντηξη οριζόντων των σημερινών μαθητών-αναγνωστών και του κειμένου του Ηροδότου. Αν οι μαθητές το επιθυμούν, μπορούν σε μια επόμενη διδακτική ώρα να παρουσιάσουν το θεατρικό τους κείμενο στη σχολική τους αίθουσα ενσωματώνοντας στην παρουσίασή τους την «όψη» μιας θεατρικής παράστασης. Οι στόχοι μιας τέτοιας διαδικασίας είναι να επικοινωνήσουν οι μαθητές με το κοινό, να εκφράζουν αναπαραστατικά τα βιώματα και τις στάσεις τους, καθώς και να εξοικειωθούν με σκηνικές και σκηνοθετικές πρακτικές, όπως είναι τα σκηνικά, τα κοστούμια, ο φωτισμός σε ένα περισσότερο αφαιρετικό επίπεδο, αρκετά διαφορετικό από αυτό στο οποίο έχουν συνηθίσει να δουλεύουν στις σχολικές θεατρικές παραστάσεις.

Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση της διδακτικής παρέμβασης είναι σταδιακή και διαμορφωτική και κρίνεται τόσο από τη διαμόρφωση κατάλληλου παιδαγωγικού κλίματος μέσω της συμμετοχής των μαθητών στις θεατρικές ασκήσεις και στις ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες επεξεργασίας του κειμένου, όσο και από τη διαφορετική προσληπτική κατανόηση του αξιακού υπόβαθρου του κειμένου που πιθανόν να προκύψει, η οποία καθ' όλη τη διάρκεια της διδασκαλίας συσχετίζεται με το αντίστοιχο αξιακό υπόβαθρο των μαθητών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι σε ερευνητικό επίπεδο για την αξιολόγηση των θεατρικών τεχνικών και των τεχνικών δραματικού κειμένου και τη συνεισφορά τους στην κατάκτηση και γνωστικών στόχων, αξιοποιούνται πρόσφορα-ως προς τη δυνατότητά τους να μη διαταράσσουν την ικανότητα των μαθητών να αναπτύσσουν θεατρικά δρώμενα και να μην οδηγούν σε μια αντιδημιουργική, παγωμένη ατμόσφαιρα - μέσα, όπως η μη συμμετοχική παρατήρηση από παρατηρητές εκπαιδευτικούς, οι ομάδες εστίασης και η ανάλυση λόγου των θεατρικών κειμένων των μαθητών από την εκπαιδευτικό.

Όνομα ομάδας:

Κροίσος και Σόλων Ι 29-33 (Ηροδότου Ιστορίες)

Ο Σόλων στην αυλή του Κροίσου

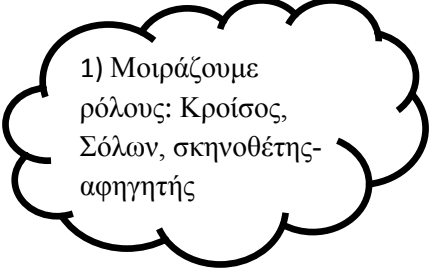
Ι29. Αφού λοιπόν είχαν υποδουλωθεί³⁷ αυτοί και τους προσάρτησε ο Κροίσος στο βασίλειο των Λυδών, φτάνουν στις Σάρδεις³⁸, πόλη που γνώριζε τη μεγάλη ακμή της εξαιτίας του πλούτου, κι όλοι οι άλλοι σοφοί³⁹ από την Ελλάδα, που τύχαινε να ζουν εκείνη την εποχή –όπως έφερνε ο δρόμος του εκεί τον καθένα τους–, κι ανάμεσά τους ο Σόλων, πολίτης της Αθήνας· αυτός, αφού, ύστερ' από εντολή των Αθηναίων, έκανε τη νομοθεσία τους, αποδήμησε για δέκα χρόνια – έφυγε με καράβι τάχα για να περιηγηθεί τον κόσμο⁴⁰, αλλά βέβαια σκοπός του ήταν να μην αναγκαστεί να καταργήσει κάποιον απ' τους νόμους που έβαλε· γιατί κάτι τέτοιο δεν μπορούσαν να το κάνουν από μόνοι τους οι Αθηναίοι, επειδή είχαν δεθεί με μεγάλους όρκους, για δέκα χρόνια να πολιτεύονται σύμφωνα με τους νόμους που θα τους έβαζε ο Σόλων. **Ι30.** Γι' αυτόν το λόγο λοιπόν και για να περιηγηθεί τον κόσμο ο Σόλων αποδήμησε απ' την πόλη του και πήγε στην Αίγυπτο, στην αυλή του Άμαση⁴¹, και, όπως είπαμε, και στις Σάρδεις, στην αυλή του Κροίσου. Και όταν έφτασε, τον φιλοξενούσε στ' ανάκτορά του ο Κροίσος· κατόπι, αφού πέρασαν δυο ή τρεις μέρες, με εντολή του Κροίσου υπηρέτες του γυρνούσαν τον Σόλωνα σ' όλα τα θησαυροφυλάκιά του⁴² και του έδειχναν όλους τους θησαυρούς του, που έδειχναν μεγαλοπρέπεια και πλούτο. Κι αφού αυτός τα είδε όλα και τα περιεργάστηκε, ο Κροίσος, όταν έκρινε ότι η στιγμή ήταν κατάλληλη, του έκανε την εξής ερώτηση: «Ξένε μου Αθηναίε, να, ως κι εμάς έφτασε μεγάλη φήμη για σένα, τόσο για τη σοφία σου όσο και για τις περιηγήσεις σου, που από φιλομάθεια επισκέφτηκες πολλές χώρες, για να τις σπουδάσεις⁴³. τώρα λοιπόν με κυρίεψε πόθος να σε ρωτήσω αν κιόλας είδες κάποιον πρώτον στην ευτυχία απ' όλους». Εκείνος λοιπόν έκανε αυτή την ερώτηση με **την ιδέα ότι είναι ο πρώτος στην ευτυχία**⁴⁴ απ' όλους τους ανθρώπους, όμως ο Σόλων, μακριά από κάθε κολακεία⁴⁵, αλλά κοντά στην αλήθεια, λέει: «Ναι, βασιλιά μου, τον Τέλλο τον Αθηναίο». Ο Κροίσος έμεινε **άνανδρος** απ' την απάντηση και ρώτησε **χάνοντας την ψυχραιμία του**: «Λοιπόν, από πού βγάζεις το συμπέρασμα ότι ο Τέλλος είναι ο πρώτος στην ευτυχία;», κι ο άλλος είπε: «Ο Τέλλος πρώτα πρώτα, ζώντας σε πόλη που ευημερούσε⁴⁶, είχε παιδιά εξαίρετα στο σώμα και την ψυχή κι είδε και τα ίδια τους ν' αποχτούν παιδιά κι όλα να τους ζουν· κι ύστερα, αφού έζησε μια ζωή μέσα σ' όλα τα καλά –με τα μέτρα του τόπου μας⁴⁷– ήρθε να τη σφραγίσει λαμπρότατος θάνατος· δηλαδή, σε μάχη που έγινε των Αθηναίων με τους γείτονές τους στην Ελευσίνα, αυτός πήρε τα όπλα κι έτρεξε, έτρεψε σε φυγή τον εχθρό κι έπεσε ηρωικά· κι οι Αθηναίοι τον έθαψαν στον τόπο που έπεσε⁴⁸ με δημόσια δαπάνη⁴⁹ και του απένειμαν μεγάλες τιμές». **Ι31.** Κι έτσι που με τον Τέλλο **τον ερέθισε** ο Σόλων λέγοντας πολλά για την ευτυχία του, ο Κροίσος τον ρωτούσε ποιον είδε δεύτερο ύστερ' απ' αυτόν, **έχοντας την ιδέα** ότι σίγουρα πια θα πάρει τη δεύτερη θέση. Κι ο άλλος είπε: «Τον Κλέοβη και τον Βίτωννα. Γιατί αυτοί, Αργείοι στην καταγωγή, ήταν αρκετά ευκατάστατοι και επιπρόσθετα με σώμα ρωμαλέο, όπως θα φανεί από τα εξής: και οι δυο κέρδισαν

αθλητικές νίκες το ίδιο σημαντικές κι ακόμα υπάρχει γι' αυτούς η ακόλουθη παράδοση· τελούσαν γιορτή οι Αργείοι στη χάρη της Ήρας και το έθιμο απαιτούσε οπωσδήποτε τη [μητέρα](#)⁵⁰ τους να τη μεταφέρει στο [ναό](#)⁵¹ ζεμένο αμάξι, αλλά τα βόδια δεν έφτασαν απ' τα χωράφια στην ώρα τους· καθώς ο χρόνος δεν τους άφηνε περιθώρια, οι νεαροί μπήκαν οι ίδιοι τους κάτω απ' τις ζεύγλες κι έσερναν το αμάξι, ενώ το αμάξι κουβαλούσε τη μητέρα τους· κι αφού το μετέφεραν σαράντα πέντε [σταδίους](#)⁵² μακριά, έφτασαν στο ναό. Όταν το έκαναν αυτό και τους είδαν όλοι οι πανηγυριώτες, ακολούθησε το τέλος της ζωής τους, το ωραιότερο που μπορεί να γίνει· και με το περιστατικό τους ο θεός έκανε φανερό ότι για τον άνθρωπο είναι καλύτερος ο θάνατος απ' τη [ζωή](#)⁵³. Γιατί οι Αργείοι χύθηκαν γύρω απ' τα δυο παλικάρια και τους καλοτύχιζαν για τη σωματική τους δύναμη, κι απ' την άλλη μεριά οι γυναίκες του Άργους τη μητέρα τους, για τα παιδιά που της έδωσε ο θεός. Κι η μητέρα τους ν' αστράφτει απ' τη χαρά της και για τον άθλο των παιδιών της και για τα καλά λόγια του κόσμου· όρθια μπροστά στο άγαλμα προσευχόταν στη θεά να δώσει στον Κλέοβη και τον Βίτωνα, τα παιδιά της, που την τίμησαν τόσο πολύ, ό,τι καλύτερο μπορεί να χαρίσει η τύχη σε [άνθρωπο](#)⁵⁴. Όταν τελείωσε την προσευχή της, τα δυο της παλικάρια έκαναν θυσίες κι έφαγαν και ήπιαν, έπεσαν να κοιμηθούν μες στο ναό και δε σηκώθηκαν απ' τον ύπνο τους, αλλά μ' αυτό τον τρόπο έφυγαν απ' τη ζωή. Και οι Αργείοι έκαναν τα [αγάλματά](#)⁵⁵ τους και τ' αφιέρωσαν στους Δελφούς, γιατί αναδείχτηκαν άντρες με ασύγκριτη αρετή». **132.** Λοιπόν ο Σόλων παραχώρησε σ' αυτούς τη δεύτερη θέση στην ευτυχία, κι **ο Κροίσος έξω φρενών** είπε: «Ξένε Αθηναίε, τόσο λοιπόν είναι του πεταμού για σένα η δική μας ευτυχία, ώστε δε μας έχεις άξιους να παραβγούμε ούτε **απλούς πολίτες**;⁵⁶». Κι ο άλλος του είπε: «Κροίσε, εμένα που ξέρω καλά ότι ο θεός είναι όλος [φθόνο](#)⁵⁷ και χαίρεται να φέρνει τα πάνω κάτω, με ρωτάς για την ανθρώπινη ζωή. Γιατί στο μεγάλο διάβα της [ζωής του](#)⁵⁸ μπορεί κανείς ανεπιθύμητα πολλά να δει και πολλά να πάθει. Γιατί εγώ βάζω όριο της ζωής του ανθρώπου τα εβδομήντα χρόνια· [...] από αυτές τις μέρες, που μας δίνουν τα εβδομήντα χρόνια [...] καμιά τους δε μας φέρνει κάτι παρόμοιο με την προηγούμενή της. Έτσι λοιπόν, Κροίσε, όλα τα πάντα του ανθρώπου βρίσκονται στα χέρια της [σύμπτωσης](#)⁵⁹. Τώρα, βλέπω ότι εσύ έχεις μεγάλα πλούτη και είσαι βασιλιάς πολλών ανθρώπων· όμως εκείνο που με ρώτησες είναι πρόωρο να το πω για σένα, πριν μάθω ότι η ζωή σου βρήκε [καλό τέλος](#)⁶⁰. Γιατί κι ο πάμπλουτος δεν είναι πιο ευτυχισμένος απ' εκείνον που δεν έχει παρά μόνο το καθημερινό του, αν δεν τον συντροφεύει τύχη που του χαρίζει ευτυχισμένα τα τέλη της ζωής του μέσα σ' όλα τα καλά του. Γιατί πολλοί ζάπλουτοι άνθρωποι είναι δυστυχισμένοι, αντίθετα πολλοί, κι ας έχουν μέτρια κατάσταση, ευτυχισμένοι. Λοιπόν, ο πάμπλουτος, αλλά δυστυχισμένος, σε δυο μόνο σημεία υπερέχει από τον ευτυχισμένο, ενώ αυτός σε πολλά από τον πλούσιο, αλλά δυστυχισμένο· ο πρώτος έχει μεγαλύτερες δυνατότητες να ικανοποιήσει μια επιθυμία του ή να βαστάξει ένα μεγάλο χτύπημα που θα του έρθει, ο άλλος όμως υπερέχει απ' εκείνον στα εξής: δεν έχει βέβαια τις ίδιες δυνατότητες με εκείνον να τα βγάλει πέρα με τη συμφορά και την επιθυμία, αλλά αυτά τα κρατά μακριά του η ευτυχία του, όμως δεν του βρίσκεις κουσούρι, δεν ξέρει τι θα πει αρρώστια, δεν ξέρει τι θα πει συμφορά, καλότεκνος, ομορφάνθρωπος· τώρα, αν κοντά σ' αυτά έχει και [καλά στερνά](#)⁶¹, αυτός είναι εκείνος που ζητάς εσύ, ο άνθρωπος που αξίζει ν' αποκαλείται ευτυχισμένος· όμως, πριν πεθάνει, ας είμαστε επιφυλακτικοί κι ας μη τον αποκαλούμε ευτυχισμένο, αλλά ευνοούμενο της τύχης. Λοιπόν, όσο κανείς είναι άνθρωπος, να συγκεντρώνει στον εαυτό του όλα όσα είπαμε είναι αδύνατο, να, όπως καμιά χώρα δεν έχει απόλυτη [αυτάρκεια](#)⁶², παράγοντας όλα όσα της χρειάζονται, αλλά έχει το ένα, της λείπει όμως το άλλο· κι εκείνη που θα 'χει τα περισσότερα, αυτή είναι η ανώτερη. Το ίδιο έχουμε και στην περίπτωση του ανθρώπου· ως άτομο, κανένας δεν είναι αυτάρκης· έχει το ένα; του λείπει το άλλο. Κι

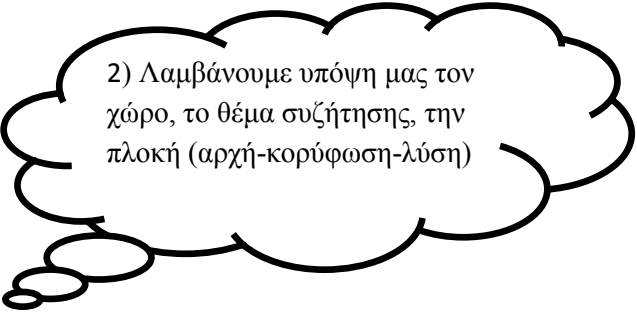
όποιος απ' αυτούς στο διάβα της ζωής του έχει τα περισσότερα και κατόπι φύγει απ' τη ζωή ευχαριστημένος, αυτός δικαιούται, βασιλιά μου, να του χαρίσω τον χαρακτηρισμό που [ζητάς](#)⁶³. Και πρέπει να παρατηρούμε στο καθετί το τέλος του, ποια έκβαση θα έχει· γιατί ο θεός πολλούς, αφού τους ξεγέλασε με μια δόση ευτυχίας, τους γκρέμισε συθέμελα». **133.** Μιλώντας έτσι κάθε άλλο παρά καλοκάρδισε τον Κροίσο, που **τον έδωξε** θεωρώντας τον εντελώς ασήμαντο, αφού σχημάτισε τη γνώμη ότι είναι [τρισανόητος](#)⁶⁴, ένας άνθρωπος που, περιφρονώντας τα αγαθά που κατέχουμε, συμβούλευε να βλέπουμε το τέλος του κάθε πράγματος.

Παιχνίδι ρόλων:

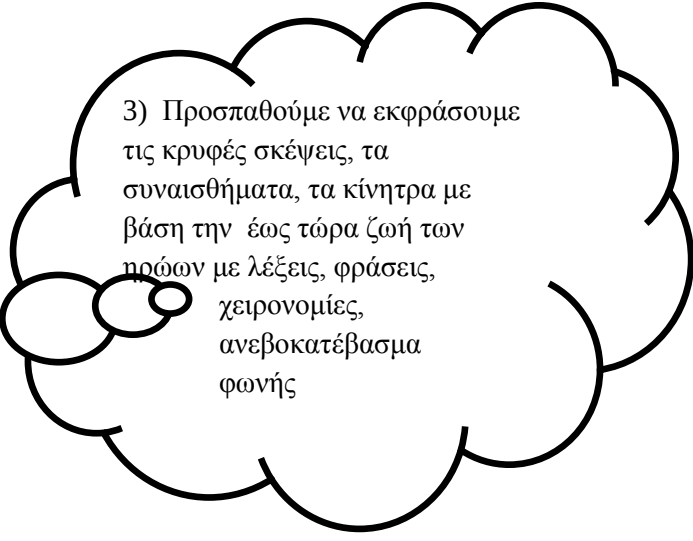
"Πώς θα συζητούσα εάν ήμουν στη θέση του Κροίσου και του Σόλωνα;"

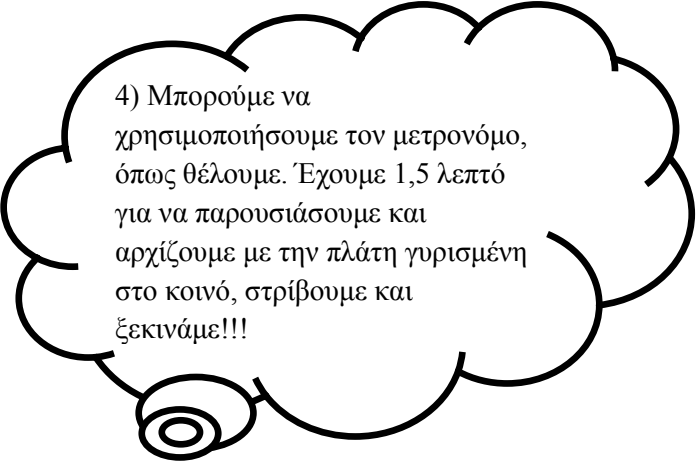
1) Μοιράζουμε ρόλους: Κροίσος, Σόλων, σκηνοθέτης-αφηγητής

2) Λαμβάνουμε υπόψη μας τον χώρο, το θέμα συζήτησης, την πλοκή (αρχή-κορύφωση-λύση)

3) Προσπαθούμε να εκφράσουμε τις κρυφές σκέψεις, τα συναισθήματα, τα κίνητρα με βάση την έως τώρα ζωή των ηρώων με λέξεις, φράσεις, χειρονομίες, ανεβοκατέβασμα φωνής

4) Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τον μετρονόμο, όπως θέλουμε. Έχουμε 1,5 λεπτό για να παρουσιάσουμε και αρχίζουμε με την πλάτη γυρισμένη στο κοινό, στρίβουμε και ξεκινάμε!!!

Ένας πολύ πλούσιος ηλικιωμένος άνθρωπος που ξαφνικά χάνει όλη την περιουσία του και αρχίζει να αναρωτιέται για το πραγματικό νόημα της ζωής, συζητά με έναν φιλόδοξο και φιλοχρήματο νεαρό.

Όχι πολλές επεξηγήσεις
με χρήση λέξεων-
φράσεων, πχ. δηλαδή,
με άλλα λόγια

[illegible]

1.2. Δεύτερη Διδασκαλία

Ταυτότητα Σχεδίου Διδασκαλίας

Επιμέλεια: Ημέλλου Αικατερίνη

Σχολείο: Α' Αρσάκειο Γυμνάσιο Ψυχικού

Τάξη/Τμήμα: Αγ

Ημερομηνία: 4/3/2016

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές

Γνωστικό αντικείμενο: Αρχαία Ελληνική Γραμματεία από μετάφραση- Ομηρικά Έπη: Οδύσσεια, Α' Γυμνασίου

Ιδιαίτερη περιοχή γνωστικού αντικειμένου: 27η ενότητα: ψ (περίληψη- ανάλυση αποσπασμάτων): στ. 89-258.

Σκοπός και στόχοι του σχεδίου διδασκαλίας

Σκοπός:

Μέσα από μια κειμενοκεντρική προσέγγιση με τη συνδρομή θεατρικών τεχνικών στο πλαίσιο ομάδων, να μπορούν οι μαθητές να οδηγηθούν σε μια περισσότερο εμπλουτισμένη και επαρκή πρόσληψη και ερμηνεία του κειμένου, να συσχετίζουν το αξιακό του υπόβαθρο με τις δικές τους αξίες, να διερευνούν τον δικό τους ορίζοντα και παραστατικό κύκλο, να προβληματίζονται και να υιοθετούν κριτική στάση σε σχέση με τα βασικά νοήματα του κειμένου, να επικοινωνούν με το κείμενο σε ένα κλίμα ασφάλειας, δημιουργικότητας και αποδοχής.

Επιμέρους στόχοι:

Σε επίπεδο γνώσεων:

α. Να είναι σε θέση οι μαθητές να κατανοήσουν πού λαμβάνει χώρα η αναγνώριση καθώς και τα στάδια στον αναγνωρισμό Οδυσσέα- Πηνελόπης με βάση τους αναγνωρισμούς που προηγήθηκαν, ώστε

- να επιβεβαιώσουν ότι ο αναγνωρισμός είναι ένας θεματικός τύπος του έπους,
- να κατανοήσουν ότι ο αναγνωρισμός της ραψωδίας ψ αποτελεί συνέχεια και ολοκλήρωση της αναγνωριστικής ομιλίας των δύο συζύγων στη ραψωδία τ,
- να ανιχνεύσουν τα όσα ρητά και υπόρρητα ανταλλάσσουν σε λεκτικό επίπεδο μεταξύ τους (στόχος κατανόησης και ανάλυσης)

β. Να είναι σε θέση οι μαθητές να συγκρίνουν το ήθος του Οδυσσέα και της Πηνελόπης και να αξιολογήσουν τη στάση τους σε συνάρτηση με την όλη παρουσία τους στην Οδύσσεια αλλά και το

αξιακό υπόβαθρο του κόσμου που αντιπροσωπεύουν και να μπορούν να συσχετίζουν τα παραπάνω στοιχεία με το δικό τους αξιακό υπόβαθρο και στάση ζωής (στόχος ανάλυσης και αξιολόγησης).

Σε επίπεδο συναισθημάτων

γ. Να είναι σε θέση οι μαθητές να διερευνούν τα συναισθήματά τους μέσω της λεκτικής έκφρασης και της σωματικής κίνησης και να μπορούν να κατανοήσουν και να αποδεχτούν τα συναισθήματα των άλλων (στόχος συναισθηματικός και κοινωνικός)

Σε επίπεδο δεξιοτήτων

δ. Να είναι σε θέση οι μαθητές να συνεργάζονται, να μοιράζονται ιδέες, εκφράζοντας συναισθήματα λεκτικά και μη λεκτικά με τα μέλη της ομάδας τους και με την ολομέλεια της τάξης, να σέβονται τις θέσεις των άλλων και να τους εμπιστεύονται (στόχος κοινωνικός)

ε. Να είναι σε θέση οι μαθητές να εκφράζουν με κίνηση ή ακινησία τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους, ανάλογα με τις καταστάσεις, έχοντας συναίσθηση και έλεγχο του σώματός τους. (στόχος αισθησιοκινητικός)

Διδακτική προσέγγιση

Μέθοδος: Συνδυασμός της θεωρίας της *Αισθητικής της Πρόσληψης* του Jauss (Φρυδάκη, 1999: 48-61, 2003: 163-165, Τσάφος, 2004: 197-204) και μεθόδων της *Θεατρικής Αγωγής* στη διδακτική των φιλολογικών μαθημάτων (Φανουράκη, 2010: 18).

Σκεπτικό του συνδυασμού των μεθόδων:

Ο συνδυασμός των παραπάνω μεθόδων κατά τη διαδικασία οργάνωσης της *πρόσληψης* της γνώσης υπηρετεί αφενός την υλοποίηση των διδακτικών σκοπών και στόχων που τέθηκαν κατά τον σχεδιασμό της διδασκαλίας και αφετέρου λαμβάνει υπόψη του όλους τους παράγοντες για την κατάρτιση ενός λειτουργικού και αποτελεσματικού σχεδίου διδασκαλίας, όπως αυτοί ορίζονται από τη Φουντοπούλου (2010:145-146). Συγκεκριμένα, οι θεατρικές τεχνικές (παιχνίδι χαρακτήρων, θεατρική γραφή) που υιοθετούνται μετά την ανάγνωση και ερμηνευτική προσέγγιση του κειμένου συσχετιζόμενες με την αξιοποίηση της θεωρίας της *Αισθητικής της Πρόσληψης* του Jauss, ως μέθοδοι του σχεδίου διδασκαλίας, είναι σύμφωνες με:

α. τις ψυχολογικές προσδοκίες των μαθητών, αφού μπορούν να ενεργοποιούν τη φαντασία, τον αυθορμητισμό και την παραστατική τους ικανότητα για την παραγωγή και παρουσίαση στο εσωτερικό της ομάδας και στην ολομέλεια της τάξης διαφορετικών αυτοσχεδιαστικών σκηνών και διαφορετικών κειμένων για το ίδιο ερέθισμα, δίνοντας χώρο "στους υποκειμενικούς όρους της κατανόησής τους [...] στο πλαίσιο μιας ενεργητικής και δημιουργικής πρόσληψης", (Jauss, 1995: 112).

β. τις παιδαγωγικές προϋποθέσεις για τη δημιουργία κλίματος στη σχολική αίθουσα που καλλιεργεί τη βιωματική πρόσληψη του κειμένου, "τη δημιουργική έκφραση και την ανάπτυξη της φαντασίας των

μαθητών" (Δεδούλη, 2004: 293), καθώς και τη δυνατότητα αυτενέργειας και ανάληψης πρωτοβουλιών εκ μέρους τους.

γ. τη φυσιογνωμία και την ταυτότητα του γνωστικού αντικειμένου το οποίο απαιτεί *"ερμηνεία και κατανόηση με απώτερη επιδίωξη την ανάδειξη της ανθρώπινης δράσης και δραστηριότητας στους άξονες της συγχρονίας και της διαχρονίας"* (Φουντοπούλου, 2010: 121). Οι θεατρικές τεχνικές σε συνδυασμό με την αισθητική της πρόσληψης υποστηρίζουν τους μαθητές στην προσπάθειά τους να κατανοήσουν και να ερμηνεύσουν την ανθρώπινη δράση και στάση, τις ανθρώπινες ιδέες και απόψεις, με κριτήριο το χωροχρονικό πλαίσιο ένταξής τους αλλά και τον βιωματικό και παραστατικό κύκλο τους.

δ. με τα κανονιστικά και θεσμικά κείμενα (ΑΠΣ-ΔΕΠΣΣ μαθήματος, βιβλίο μαθητή, βιβλίο εκπαιδευτικού) και τις κατευθύνσεις τους για μια πιο σύγχρονη θεώρηση της διδακτικής του μαθήματος. Το ΑΠΣ του μαθήματος (ΦΕΚ 303, 3822, 13-03-03) αναφέρεται σε μεθόδους διδασκαλίας που καλλιεργούν την κριτική σκέψη των μαθητών, την αξιολογική τους ικανότητα και τους βοηθούν να επικοινωνήσουν με τα κείμενα σε ένα πιο προσωπικό επίπεδο καθώς και να τα απολαύσουν αισθητικά.

Μορφή: διαλογική-παρωθητικός διάλογος (Μαυρόπουλος, 2013: 42).), ομαδοσυνεργατική, πρακτικής εξάσκησης (θεατρικές τεχνικές) (Φρυδάκη, 2009: 171)

Εκτιμώμενη διάρκεια: 3 διδακτικές ώρες

Υλικοτεχνική υποδομή: φύλλο εργασίας, πίνακας τάξεως, τεχνητά υλικά (Παπαδόπουλος, 2010: 107).

Θεωρητικό πλαίσιο

Όπως έχει παρουσιαστεί στο Α' μέρος της παρούσας εργασίας

Συμβατότητα με ΑΠΣ-ΔΕΠΣΣ

Η παρούσα διδακτική παρέμβαση είναι συμβατή προς το ΔΕΠΣΣ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας που ορίζει ως σκοπό της διδασκαλίας του μαθήματος οι μαθητές *"να επικοινωνήσουν με [...] κείμενα που [...] περιλαμβάνουν τα κύρια σημεία για τη δημιουργία μιας εικόνας αυτού του κόσμου [...] ρεαλιστικής και ενδιαφέρουσας στο βαθμό που θα συνδέεται και με τη σύγχρονη ζωή και θα συμβαδίζει με τις ανάγκες του σημερινού νέου ανθρώπου"*¹². Παράλληλα υπάρχει συμβατότητα και προς το ΑΠΣ που αναφέρει πρώτον ως ειδικό σκοπό *"οι μαθητές να πληροφορηθούν, να κατανοήσουν και να ερμηνεύσουν τη δράση, τις στάσεις και τις συμπεριφορές των ανθρώπων του αρχαίου κόσμου σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο"*¹³ και ως ειδικό στόχο *"να κατανοήσουν τον ανθρωποκεντρικό και ανθρωπιστικό χαρακτήρα της Οδύσσειας, να αναγνωρίσουν, [...] και να αξιολογήσουν τη δράση και τη*

¹² Διαθεματικό Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας (μετάφραση/πρωτότυπο) για το Γυμνάσιο, σελ. 78

¹³ Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας (μετάφραση/πρωτότυπο) για το Γυμνάσιο, σελ. 81

συμπεριφορά των κυριότερων, τουλάχιστον προσώπων, όχι για να αναζητήσουν πρότυπα συμπεριφοράς, αλλά για να εμβαθύνουν τη γνώση τους για τον άνθρωπο"¹⁴. Επιπλέον, ορίζονται ως διαθεματικές έννοιες προσέγγισης της Οδύσσειας ο άξονας του χώρου και του χρόνου, οι ομοιότητες και οι διαφορές κατά τη διερεύνηση στάσεων και αξιών της εποχής στην οποία αναφέρονται τα έπη και της σημερινής εποχής των μαθητών, οι οποίοι "χαρακτηρίζουν πρόσωπα της Οδύσσειας με βάση στοιχεία του κειμένου, συγκρίνουν τη στάση και τη δράση τους με τον σύγχρονο άνθρωπο, διερευνούν την επίπτωση των αξιών και των κοινωνικών συνθηκών", ¹⁵ η σχέση και αλληλεπίδραση ατόμου-κοινωνίας και ο πολιτισμός.

Ενδεικτική πορεία διδασκαλίας

Α' φάση διδασκαλίας: Αφόρμηση (5')

Απελευθέρωση και δημιουργία ατμόσφαιρας ομάδας μέσω ενός σύντομου παιχνιδιού έκφρασης και επικοινωνίας¹⁶ (πρώτη θεατρική τεχνική) (5')

Στόχος: η άρση της αρχικής αμηχανίας των μαθητών, η δημιουργία κλίματος γνήσιας οικειότητας, η καλλιέργεια ατμόσφαιρας αποδοχής και η απόκτηση της αίσθησης ότι όλοι στεκόμαστε δίπλα στους άλλους (Παπαδόπουλος, 2010: 359-360). Στόχος αυτού του σύντομου παιχνιδιού είναι η καλύτερη γνωριμία των μελών της ομάδας μέσα σε ένα ασφαλές και θετικό κλίμα καθώς και η ενεργοποίηση και συγκέντρωση της προσοχής των μαθητών (Γκόβας, 2002: 43).

Εφαρμογή: οι μαθητές στέκονται σε κύκλο και η εκπαιδευτικός λέει: "Η θέση στα δεξιά μου είναι ελεύθερη και θέλω να' ρθει να σταθεί δίπλα μου ο/η ..." και καλεί κάποιον μαθητή. Μόλις ο μαθητής σταθεί δίπλα στην εκπαιδευτικό, ο διπλανός του καλεί κάποιον άλλο παίκτη να σταθεί δίπλα του και να καλύψει το κενό. Δίνονται οδηγίες στους μαθητές για να:

- i. εκφράζουν δυνατά τη σκέψη τους ή το συναίσθημά τους τη στιγμή που κατευθύνονται στην καινούργια τους θέση (πχ. σκέφτομαι κάτι θετικό ή αρνητικό για την εμπειρία, νιώθω χαρούμενος/έκπληκτος/ενθουσιασμένος/αμήχανος κλπ),
- ii. να καλούν τους συμπαίκτες τους με χαρούμενο, θυμωμένο, λυπημένο, γεμάτο ενθουσιασμό κλπ. ύφος, με χειρονομίες (δείχνοντας, χτυπώντας παλαμάκια κλπ.) που θα συμπληρώνουν την πρόσκλησή τους.

Αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα:

Οι μαθητές αναμένεται να ανταποκριθούν στο σύντομο αυτό και αρκετά απλό, ως προς τη διαδικασία του, παιχνίδι, να μεταβούν ομαλά από τη συνήθη ρουτίνα της διδασκαλίας των μαθημάτων σε ένα ασφαλές, θετικό και παιγνιώδες περιβάλλον, να γνωριστούν καλύτερα μεταξύ τους ως προς τις σκέψεις

¹⁴ (ό.π.: 86)

¹⁵ (ό.π.: 86)

¹⁶ Το συγκεκριμένο παιχνίδι έκφρασης και επικοινωνίας βασίστηκε στο βιβλίο του Παπαδόπουλου Σ. (2010), Παιδαγωγική του Θεάτρου, σελ. 380.

και τα συναισθήματά τους καθώς και να ενεργοποιηθεί το ενδιαφέρον τους για τη νέα αυτή διδακτική προσέγγιση. Το παιχνίδι ολοκληρώνεται, όταν όλοι οι μαθητές έχουν προσκαλέσει κάποιον συμμαθητή τους να σταθεί δίπλα τους και έχουν μετακινηθεί στις καινούργιες τους θέσεις. Μέσω αυτού του παιχνιδιού οι μαθητές έχουν καταφέρει να ενταχθούν στη μεγάλη ομάδα όλων των μαθητών της τάξης, έχουν διεκδικήσει τη θέση τους μέσα σε αυτήν και ταυτόχρονα έχουν αφήσει χώρο για τους άλλους. Επιπλέον, η πρόσκληση που απευθύνουν σε κάποιον συμμαθητή τους που θα καλύψει με την παρουσία του το κενό δίπλα τους, η οποία γίνεται συνήθως με κριτήριο την προσωπική τους προτίμηση για συμμαθητές με τους οποίους πιθανόν θα ήθελαν να συνεργαστούν στις επόμενες δραστηριότητες, λειτουργεί προπαρασκευαστικά για τη συγκρότηση ομάδων στο επόμενο στάδιο της διδασκαλίας. Επιπλέον, το ύφος και οι χειρονομίες που αξιοποιούν κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού, καλλιεργούν σταδιακά την ευρηματικότητά τους, στοιχείο εξαιρετικά χρήσιμο για το παιχνίδι ρόλων που θα ακολουθήσει.

Ερώτηση σύνδεσης με τα προηγούμενα: ποιο σημαντικό γεγονός έχει προηγηθεί στην προηγούμενη ραψωδία και τι περιμένουν να συναντήσουν στην καινούργια ενότητα.

Οι μαθητές αναμένεται να απαντήσουν σχετικά με τη μνηστηροφονία και την επικείμενη αναγνώριση Οδυσσέα-Πηνελόπης.

Β' φάση διδασκαλίας: Προσφορά της νέας γνώσης (15')

Οι μαθητές χωρίζονται σε τέσσερις τετραμελείς ομάδες και μία τριμελή ομάδα- ο αριθμός των μελών εξυπηρετεί το παιχνίδι με τους χαρακτήρες που θα ακολουθήσει- και η διδάσκουσα μοιράζει από ένα φύλλο εργασίας στην καθεμιά ομάδα, δίνει τις απαραίτητες οδηγίες για τον τρόπο δουλειάς στην ομάδα και προχωρά σε συνεχή ανάγνωση του κειμένου αξιοποιώντας αναγνωστικές οδηγίες:

α) οι μαθητές να εντοπίσουν τα πρόσωπα και τον τόπο, όπου διαδραματίζεται η σκηνή της αναγνώρισης,

β) οι μαθητές να εμπλακούν στην πράξη της ανάγνωσης μέσω των απαντήσεών τους σε ερωτήματα όπως τα ακόλουθα: "πώς πρέπει να διαβάσω τα λόγια της Πηνελόπης που μιλά αυστηρά στον γιο της τον Τηλέμαχο, πώς πρέπει να διαβάσω τα λόγια του χαμογελαστού Οδυσσέα προς τον Τηλέμαχο ή του αγανακτισμένου Οδυσσέα προς τη γυναίκα του".

Οι μαθητές αναμένεται να προσδιορίσουν τα πρόσωπα και τον τόπο της ενότητας και να προτείνουν τρόπους μιας θεατρικής ανάγνωσης, αξιοποιώντας και την άσκηση ύφους, στο παιχνίδι γνωριμίας που προηγήθηκε.

Γ' φάση διδασκαλίας: Επεξεργασία κειμένου (50', προσληπτικού τύπου ερωτήσεις και παιχνίδι χαρακτήρων σε δοσμένες συνθήκες)

Η φάση αυτή της διδασκαλίας θα υπηρετήσει τους στόχους της *προσληπτικής κατανόησης*, της *εξήγησης* και της *εφαρμογής*, σύμφωνα με την *Αισθητική της Πρόσληψης* του Jauss.

Στάδιο προσληπτικής κατανόησης (10' ερωτήσεις+ 20' παιχνίδι χαρακτήρων)

Στο στάδιο της προσληπτικής κατανόησης (10') η εκπαιδευτικός προσανατολίζεται σε μια "αρχική διερεύνηση των διαφορών της πρόσληψης μεταξύ των αναγνωστών-μαθητών" (Φρυδάκη, 2004: 49). Με αυτή την προσέγγιση οι μαθητές ξεκινούν να κουβεντιάζουν με τα πρόσωπα, τις καταστάσεις, τα συναισθήματα και τις αντιδράσεις τους και με όχημα τις βασικές πληροφορίες του κειμένου εμπλέκονται σε ένα παιχνίδι χαρακτήρων εφοδιάζοντας την εκπαιδευτικό με στοιχεία για τον παραστατικό τους κύκλο και τον ορίζοντα προσδοκιών τους, καθώς και για την περιοχή όπου δημιουργείται η συγχώνευση των οριζόντων του κειμένου και των αναγνωστών (Φρυδάκη, 2003: 165), στοιχεία δηλαδή που υπηρετούν τον σκοπό της έρευνάς μας.

Αρχικά η διδάσκουσα με κατάλληλες -προσληπτικού τύπου ερωτήσεις- προκειμένου να ανοίξουν οι μαθητές έναν διάλογο με το κείμενο, όπως *"σας άγγιξε το κείμενο, σε ποιο άλλο μέρος ή εποχή θα τοποθετούσατε αυτή τη σκηνή, σας άρεσε ο τρόπος με τον οποίο σκιαγραφούνται τα πρόσωπα;"* διερευνά τους διαφορετικούς τρόπους πρόσληψης του κειμένου απ' τους μαθητές δίνοντάς τους τη δυνατότητα να εκφράσουν τις προσδοκίες, τις μνήμες και τις προτιμήσεις τους.

Το στάδιο της προσληπτικής κατανόησης ολοκληρώνεται με την παρουσίαση ενός παιχνιδιού χαρακτήρων από τις ομάδες μαθητών, μέσω του οποίου θα ανιχνεύσουμε: α) πώς βιώνουν οι μαθητές το κλίμα στο πλαίσιο της συνεργασίας τους στην ομάδα τους αλλά και της παρουσίασης της δουλειάς τους στην ολομέλεια της τάξης (κοινωνικοί στόχοι), β) πώς μπορούν, να "μπουν" στη θέση των ηρώων, να ανιχνεύσουν τις ενδόμυχες σκέψεις και τα συναισθήματά τους, να ανακαλύψουν την εσωτερική αλήθεια τους, ενεργοποιώντας έμμεσα και τα δικά τους συναισθήματα και συσχετίζοντάς τα με τα αντίστοιχα των προσώπων της σκηνής (συναισθηματικοί και γνωστικοί στόχοι) και γ) πώς μπορούν να εκφραστούν ελεύθερα και δημιουργικά μέσω του λόγου και της σωματικής κίνησης (ψυχοκινητικοί στόχοι).

Παχνίδι χαρακτήρων (δεύτερη θεατρική τεχνική) (5' για την προετοιμασία, 20' για την παρουσίαση, 5' για την αναστοχαστική συζήτηση) (στόχοι β, γ, δ, ε).

Επιδιώξεις: Οι επιδιώξεις της συγκεκριμένης θεατρικής τεχνικής είναι οι ακόλουθες:

α) Να μπορούν οι μαθητές να συνεργαστούν σε μικρές ομάδες, λειτουργώντας ως συν-δημιουργοί στην εξωτερίκευση των "εσωτερικών φωνών" των χαρακτήρων, βιώνοντας ένα κλίμα ασφάλειας, εμπιστοσύνης και αποδοχής του διαφορετικού στην ομάδα τους και στην ολομέλεια της τάξης.

α) Οι μαθητές να μπορούν μέσω της ανάγνωσης αποσπασμάτων διαλόγου από το γραπτό κείμενο να ανιχνεύσουν τις ενδόμυχες σκέψεις και τα συναισθήματα των χαρακτήρων, να διευρύνουν την "αλήθεια" τους, να εντοπίσουν τρόπους μέσω των οποίων χτίζεται ένας χαρακτήρας μέσα από τα λόγια, τις σκέψεις και τις πράξεις του αλλά και μέσα από τα λόγια, τις σκέψεις και τις πράξεις άλλων προσώπων. Πιο συγκεκριμένα μέσα από το παιχνίδι χαρακτήρων αναμένεται οι μαθητές να εντοπίσουν τα χαρακτηριστικά του ήθους της Πηνελόπης (δύσπιστη, φαινομενικά ασυγκίνητη, αμήχανη, σκληρή, φρόνιμη, πιστή, συναισθηματική, πονηρή- "θηλυκός Οδυσσέας", τρυφερή κλπ) και του Οδυσσέα (αμήχανος, καρτερικός, ευαίσθητος, πολύτροπος, αρχοντικός, αγανακτισμένος, ανθρώπινος,

συναισθηματικός κλπ.) συσχετίζοντας την εικόνα τους κατά τη φάση του αναγνωρισμού με την εικόνα που είχαμε έως τώρα γι' αυτούς και με τις αξίες που υπήρχαν στην εποχή στην οποία αναφέρεται το έπος, με τις οποίες ήταν εξοικειωμένο το ομηρικό ακροατήριο.

γ) Οι μαθητές να είναι σε θέση να αναπτύξουν δυνατότητες και μηχανισμούς έκφρασης με λόγο και κίνηση.

Εφαρμογή:

Οι μαθητές παρακινούνται να προετοιμάσουν για 5' λεπτά το παιχνίδι χαρακτήρων ακολουθώντας συγκεκριμένες οδηγίες¹⁷. Κατά την αναστοχαστική συζήτηση φτιάχνουμε ένα μικρό σχεδιάγραμμα στον πίνακα με επίθετα που χαρακτηρίσουν τους πρωταγωνιστές.

Αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα:

Οι μαθητές κατά την προετοιμασία του παιχνιδιού χαρακτήρων αναμένεται να μπορέσουν να βιώσουν ένα κλίμα συνεργασίας, οικειότητας και εμπιστοσύνης κατά την κοινή προσπάθεια με τα μέλη της ομάδας τους, ενώ κατά την παρουσίαση της δουλειάς τους στην ολομέλεια της τάξης να νιώσουν αποδεκτοί. Επίσης να απελευθερωθούν από δισταγμούς και αναστολές αξιοποιώντας τις εκφραστικές τους δυνατότητες και τέλος να διερευνήσουν τα δικά τους συναισθήματα παράλληλα με αυτά των άλλων, εμβαθύνοντας στους χαρακτήρες και φωτίζοντας τον ιστορικό ορίζοντα του κειμένου, ο οποίος προκύπτει ως σύντηξη οριζόντων της μυκηναϊκής εποχής και της εποχής του Ομήρου καθώς και την ιστορικότητα του αναγνώστη εκείνης της χρονικής περιόδου.

Αναστοχαστική συζήτηση (5')

Η εκπαιδευτικός συζητά με τους μαθητές για το πώς βίωσαν την εμπειρία, αν τους δυσκόλεψε και τι, αν θα' θελαν κάτι να αλλάξουν, να προτείνουν κλπ. - Τελικά πώς θα περιγράφαμε τα χαρακτηριστικά του ήθους του Οδυσσέα και της Πηνελόπης; Είναι συνεπής η συμπεριφορά τους με την εικόνα που ο ποιητής μας έχει παρουσιάσει ως τώρα γι' αυτούς;

Στάδιο Εξήγησης (10')

Κατά το στάδιο της εξήγησης η εκπαιδευτικός προσεγγίζει το κείμενο με βάση δόκιμες ερμηνευτικές προσεγγίσεις.¹⁸ Κατά τη διδασκαλία αυτής της φάσης θα δοθεί έμφαση στα χαρακτηριστικά του

¹⁷ Βλ. φύλλο εργασίας. Το συγκεκριμένο παιχνίδι χαρακτήρων βασίστηκε στο βιβλίο του Γκόβα, Ν. (2002). *Για ένα νεανικό δημιουργικό θέατρο: ασκήσεις, παιχνίδια, τεχνικές, ένα πρακτικό βοήθημα για εμψυχωτές θεατρικών ομάδων και εκπαιδευτικού*, σελ.140. Αθήνα: Μεταίχμιο,

¹⁸ Κριτήρια για την επιλογή δόκιμων ερμηνευτικών προσεγγίσεων αποτελούν τα όσα προτείνονται στα θεσμικά κείμενα (ΔΕΠΠΣ, ΑΠΣ, σχολικό εγχειρίδιο, βιβλίο εκπαιδευτικού) καθώς και όσα ερμηνευτικά σχόλια έχουν προταθεί από ξένους και Έλληνες φιλόλογους σχετικά με τη σκηνή της αναγνώρισης Οδυσσέα-Πηνελόπης. Για την προετοιμασία του μαθήματος

αναγνωρισμού ως θεματικού τύπου στο ομηρικό έπος, θα διερευνηθεί το είδος του κόσμου που το κείμενο ξεδιπλώνει, το οποίο εν μέρει εκφράστηκε και στο παιχνίδι χαρακτήρων από τους μαθητές, αλλά και θα συσχετιστεί με τον κόσμο των μαθητών.

Επιδιώξεις της συγκεκριμένης φάσης:

- να εντοπίσουν οι μαθητές τις φάσεις του αναγνωρισμού ως θεματικού τύπου με βάση όσα γνωρίζουν από τους προηγούμενους αναγνωρισμούς (ραψ.ν,π,τ),
- να αξιολογήσουν το αξιακό υπόβαθρο των πρωταγωνιστών της σκηνής συσχετίζοντάς το με τον κόσμο που αντιπροσωπεύουν αλλά και με το δικό τους σύστημα αξιών, όπως αυτό έχει διαμορφωθεί με βάση τη δική τους κοινωνικοπολιτισμική πραγματικότητα και στάση ζωής.

Ενδεικτικές ερωτήσεις εκπαιδευτικού

- Η διαδικασία του αναγνωρισμού ακολουθεί με κάποιες διαφοροποιήσεις τις φάσεις των αναγνωρισμών πχ. στη ραψωδία ν. Ποιες είναι αυτές οι φάσεις; Αυτό το θεματικό μοτίβο πώς εξυπηρετούσε τους αοιδούς που τραγουδούσαν τα έπη προφορικά; (στόχος α).
- Οι σύζυγοι συναντιούνται μόνοι τους για πρώτη φορά για να συζητήσουν; Σε ποια ραψωδία έχουμε την πρώτη αναγνωριστική τους "ομιλία"; (στόχος α)
- Αν ήσασταν στη θέση της Πηνελόπης θα δεχόσασταν αμέσως ότι απέναντί σας είχατε τον Οδυσσέα; Αν ήσασταν στη θέση του Οδυσσέα θα δεχόσασταν να υποστείτε τη δοκιμασία των αναγνωριστικών

ανέτρεξα συμβουλευτικά στην παρακάτω βιβλιογραφία: **Κομνηνού-Κακριδή** (1981). *Σχέδιο και τεχνική της Οδύσσειας*, Θεσσαλονίκη, **Μαρωνίτης, Δ. Ν.** (1998). *Ομήρου Οδύσεια, Αναγνωρισμός υπό Πηνελόπης, Ραψωδία ψ*, Αθήνα: Καστανιώτης, **Μιρώ, Αιμ.** (1987 [1971]). *Η καθημερινή ζωή στην εποχή του Ομήρου*. Κ Παναγιώτου (μτφ). Αθήνα: Παπαδήμας, **Τσάφος, Β.** (2004). *Η διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας και Γλώσσας. Για μια εναλλακτική μαθητεία στον αρχαίο κόσμο*. Αθήνα: Μεταίχμιο, **Φουντοπούλου, Μ.Ζ.** (2010). *Το προσδιοριστικό πλαίσιο της διδασκαλίας των αρχαίων ελληνικών από μετάφραση. Από τη θεωρία στη σχολική τάξη*. Αθήνα εκδ. Μεταίχμιο, **Φουντοπούλου, Μ.Ζ.** (2011). «Αρχαία Ελληνικά και Νέο Σχολείο: Αδυναμία σύγκλισης ή νέες προοπτικές;». Στο: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο - Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης, *Βασικό Επιμορφωτικό Υλικό τ.β': Ειδικό Μέρος- Φιλολόγοι*, Αθήνα ανάκτηση από www.epimorfosi.edu.gr, **Φουντοπούλου, Μ. Ζ.** (2013). Διδάσκοντας Αρχαία Ελληνικά: Δεδομένα και Προοπτικές. Στο Ε. Φρυδάκη, Θ. Κάββουρα, Ε. Μηλίγκου & Μ.-Ζ. Φουντοπούλου (Επιμ.) *Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών, Διδακτική και Διδακτική Άσκηση στο τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής & Ψυχολογίας* (σελ. 113-131). Αθήνα: ΠΜΣ «Θεωρία, Πράξη και Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου».

σημαδιών; Οι αξίες των ηρώων και της εποχής στην οποία ζουν θεωρείτε ότι θα μπορούσαν να τοποθετηθούν και στη σημερινή εποχή; (στόχος β)

- Σκεφτείτε τι είναι για εσάς σπίτι/οικογένεια/η δική σας Ιθάκη.

Αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Οι μαθητές αναμένεται να εντοπίσουν τα βασικά στάδια του αναγνωρισμού, όπως παρουσιάζονται εδώ με κάποιες διαφοροποιήσεις, που είναι *η απόκρυψη της ταυτότητας του Οδυσσέα* (βρώμικος και ρακένδυτος), *η απομόνωση των δύο υποκειμένων, η αποκάλυψη της πραγματικής ταυτότητας του Οδυσσέα* (Ευρύκλεια, Τηλέμαχος, εξωραϊσμός του Οδυσσέα μετά το λουτρό με τη βοήθεια της Αθηνάς, αποκάλυψη της ταυτότητας από τον ίδιο τον Οδυσσέα), *η δυσπιστία της Πηνελόπης και προς τα τρία πρόσωπα και η απαίτηση των σημαδιών*, ο Οδυσσέας δίνει αποδεικτικά σημάδια της ταυτότητάς του (κατασκευή συζυγικής κλίνης), *η Πηνελόπη αναγνωρίζει τον Οδυσσέα*, τον αγκαλιάζει, τον φιλά και οι δύο θρηνούν. Στη συνέχεια αναμένεται οι μαθητές να κατανοήσουν ότι ο αναγνωρισμός είναι ένας θεματικός τύπος του έπους και να τον αντιληφθούν ως προέκταση της αναγνωριστικής ομιλίας στη ραψωδία τ. Να μεταφέρουν στον δικό τους ορίζοντα τις αξίες και τις στάσεις που τους αποκάλυψε το κείμενο, διερωτώμενοι για τη δική τους θέση (Φρυδάκη, 2004: 50-52), μοιραζόμενοι με την ολομέλεια τι σημαίνει και καλλιεργώντας ως έναν βαθμό την αυτογνωσία τους.

Στάδιο εφαρμογής: συγγραφή θεατρικού κειμένου (τρίτη θεατρική τεχνική) (20')

Επιδιώξεις

Σε αυτή τη φάση της διδασκαλίας, την τρίτη σύμφωνα με την *Αισθητική της Πρόσληψης*, επιχειρείται η συσχέτιση της αναγνωστικής και προσληπτικής εμπειρίας με την εμπειρία ζωής των μαθητών, οι οποίοι θα προβληματιστούν για την ιστορικότητα του κειμένου και των αναγνωστών, ανασκευάζοντας το αφηγηματικό σε δραματικό κείμενο, "φέρνοντας στο προσκήνιο θέματα, χαρακτήρες και συμπεριφορές που αξιολόγησαν ως πιο επίκαιρα και σημαντικά για τους ίδιους", (Φρυδάκη, 2004: 60). Πιο συγκεκριμένα αναμένουμε οι μαθητές να παραγάγουν το δικό τους κείμενο μέσα από το δικό τους πρίσμα που θα αντανakλά τη δυναμική και τα επιμέρους θέματα της αρχικής σκηνής, δηλαδή το απαραίτητο στάδιο της ψυχολογικής δοκιμασίας των συναισθημάτων, το στοιχείο του "δόλου" για την επιβεβαίωση των κινήτρων των χαρακτήρων, τις αξίες της ειλικρίνειας, της κατανόησης, της αφοσίωσης, αγάπης, και να συνθέσουν απλά δείγματα θεατρικής γραφής αξιοποιώντας τον διάλογο, τη δράση, την πλοκή και τη δραματική ένταση.

Εφαρμογή

Με δεδομένη την εμπειρία από το παιχνίδι χαρακτήρων που προηγήθηκε στην τάξη και την ερμηνευτική προσέγγιση με βάση την *αισθητική της πρόσληψης* ζητάμε από τους μαθητές να γράψουν σε ομάδες ένα θεατρικό κείμενο. Θα δοθούν μερικές απλές οδηγίες στους μαθητές προκειμένου να δημιουργήσουν το δικό τους θεατρικό κείμενο¹⁹.

¹⁹ Βλ. φύλλο εργασίας

Δ' φάση διδασκαλίας: συνολική επανεκτίμηση του κειμένου σε συσχετισμό με τα θεατρικά κείμενα των μαθητών (10')

Ανατροφοδοτική συζήτηση

Τα κείμενα διαβάζονται από όλες τις ομάδες. Γίνεται συζήτηση στην τάξη, για να διαπιστωθεί εάν τα κείμενα είχαν τα απαιτούμενα μορφολογικά χαρακτηριστικά, τα οποία προσδιορίζονται στο φύλλο εργασίας.

Αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Με αυτήν την τεχνική του δραματικού κειμένου οι μαθητές αναμένεται να πειραματιστούν και να διαλογοποιήσουν το κείμενο που προσέγγισαν, αναλαμβάνοντας δράση ως εν δυνάμει συγγραφείς στην πολύ ενδιαφέρουσα διαδικασία ανασύνθεσής του. Ο γραπτός θεατρικός λόγος αναμένεται να αποτυπώσει τη σύντηξη οριζόντων των σημερινών μαθητών-αναγνωστών και του κειμένου του Ομήρου, ως προς το αξιακό τους υπόβαθρο. Αν οι μαθητές το επιθυμούν, μπορούν σε μια επόμενη διδακτική ώρα να παρουσιάσουν το θεατρικό τους κείμενο στη σχολική τους αίθουσα ενσωματώνοντας στην παρουσίασή τους την «όψη» μιας θεατρικής παράστασης. Οι στόχοι μιας τέτοιας διαδικασίας είναι να επικοινωνήσουν οι μαθητές με το κοινό, να εκφράζουν αναπαραστατικά τα βιώματα και τις στάσεις τους, καθώς και να εξοικειωθούν με σκηνικές και σκηνοθετικές πρακτικές, όπως είναι τα σκηνικά, τα κοστούμια, ο φωτισμός σε ένα περισσότερο αφαιρετικό επίπεδο, αρκετά διαφορετικό από αυτό στο οποίο έχουν συνηθίσει να δουλεύουν στις σχολικές θεατρικές παραστάσεις.

Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση της διδακτικής παρέμβασης είναι σταδιακή και διαμορφωτική και κρίνεται τόσο από τη διαμόρφωση κατάλληλου παιδαγωγικού κλίματος μέσω της συμμετοχής των μαθητών στις θεατρικές ασκήσεις και στις ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες επεξεργασίας του κειμένου, όσο και από τη διαφορετική προσληπτική κατανόηση του αξιακού υποβάθρου του κειμένου που πιθανόν να προκύψει, η οποία καθ' όλη τη διάρκεια της διδασκαλίας συσχετίζεται με το αντίστοιχο αξιακό υπόβαθρο των μαθητών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι σε ερευνητικό επίπεδο για την αξιολόγηση των θεατρικών τεχνικών και των τεχνικών δραματικού κειμένου και τη συνεισφορά τους στην κατάκτηση και γνωστικών στόχων, αξιοποιούνται πρόσφορα- ως προς τη δυνατότητά τους να μη διαταράσσουν την ικανότητα των μαθητών να αναπτύσσουν θεατρικά δρώμενα και να μην οδηγούν σε μια αντιδημιουργική, παγωμένη ατμόσφαιρα - μέσα, όπως η μη συμμετοχική παρατήρηση από παρατηρητές εκπαιδευτικούς, οι ομάδες εστίασης και η ανάλυση λόγου των θεατρικών κειμένων των μαθητών από τη διδάσκουσα.

Φύλλο εργασίας

Ψευδώνυμο ομάδας:

Η αναγνώριση του Οδυσσέα από την Πηνελόπη ψ 89-381/<78-343>

Η Ευρύκλεια καλεί
την Πηνελόπη και
μαζί κατεβαίνουν
στο «μέγαρο»

ΟΜΑΔΑ 1

- 90 «[...] / Έλα λοιπόν μαζί μου, κι εγώ στοιχηματίζω
την ίδια τη ζωή μου, αν σ' απατώ· αφάνισέ με τότε
με θάνατο φριχτό κι αλύπητο.»
Πήρε ξανά τον λόγο η Πηνελόπη, λογική και φρόνιμη:
«Καλή μου, αιώνιοι οι θεοί, και δύσκολο πολύ να ξεδιαλύνεις
τα κρυφά νοήματά τους, όσο σοφή κι αν έγινες στο πέρασμα του χρόνου.
- 95 Παρ' όλα ταύτα, ας πάμε ν' ανταμώσουμε τον γιο μου, να δουν τα μάτια
μου
τους σκοτωμένους, αλλά και ποιος τους σκότωσε.»
Μ' αυτά τα λόγια πήρε να κατεβαίνει από το ανώγι,
μέσα της αμφιβάλλοντας αν έπρεπε, κρατώντας
την απόσταση, τον άντρα της να δοκιμάσει με ερωτήματα
- 100 ή να βρεθεί στο πλάι του, να πιάσει
το κεφάλι και τα χέρια του, να τα γεμίσει με φιλήματα.
Στο μεταξύ προχώρησε πατώντας το πέτρινο κατώφλι,
ύστερα κάθισε στον Οδυσσέα αντίκρυ, στον άλλον τοίχο
απέναντι, στο αντιφέγγισμα από τη φλόγα της φωτιάς.

ΟΜΑΔΑ 2

- 105 Εκείνος σε ψηλή κολόνα ακουμπισμένος, με το κεφάλι του
σκυφτό, περίμενε αν η ομόκλινη γυναίκα του κάτι θα πει,
τώρα που τον αντίκριζαν τα μάτια της.
Άφωνη όμως έμεινε η Πηνελόπη για πολύ,
λες κι είχε παραλύσει· μόνο τα μάτια της, τη μια κοιτούσαν
- 110 καταπρόσωπο, την άλλη δεν τον αναγνώριζαν,
με τ' άθλια ρούχα που φορούσε.
Τότε ο Τηλέμαχος, επιτιμώντας, μίλησε άσχημα στη μάνα του:
«Μάνα, κακή μου μάνα, πόσο ανελέητη καρδιά κρύβεις στα στήθη!
Πώς το αντέχεις και μακριά του μένεις; πώς δεν σιμώνεις τον πατέρα
μου,
- 120 Αλλ' η δική σου η καρδιά είναι από πέτρα πιο σκληρή.»

Του αντιμίλησε με τη δική της λογική η Πηνελόπη:
«Γιε μου, μέσα μου νιώθω θάμβος και κατάπληξη,
και δεν μπορώ μήτε μια λέξη να προφέρω, κάτι να τον ρωτήσω
ή να τον δω κατάματα. Αν όμως πράγματι ο Οδυσσέας

125 είναι αυτός που γύρισε στο σπίτι,
μπορούμε μεταξύ μας, και καλύτερα, να γνωριστούμε·

127- κρυφά σημάδια έχουμε, που τα γνωρίζουμε οι δυο μας μόνο – / άλλος
κανείς.»

Ακούγοντας τα λόγια της εκείνος χαμογέλασε, βασανισμένος

130 ο Οδυσσέας και θεός. Ύστερα γύρισε προς τον Τηλέμαχο,
 κι όπως του μίλησε, τα λόγια του πετούσαν σαν πουλιά:

«Τηλέμαχε, άσε τη μάνα σου μέσα σε τούτο το παλάτι
 να με δοκιμάσει – θα καταλάβει γρήγορα, και τότε πιο καλά.
 Τώρα με βλέπει βρόμικο, με τ' άθλια ρούχα που φορώ,

135 γι' αυτό και με περιφρονεί, αρνείται να δεχτεί ποιος είμαι. [...]»
 [Ο Οδυσσέας συζήτησε έπειτα με τον γιο του το πρόβλημα της
 αντεκδίκησης και έδωσε εντολή να σκηνοθετήσουν ατμόσφαιρα
 γιορτής στο παλάτι με τραγούδι και χορό.]

176 Στο μεταξύ τον μεγαλόψυχο Οδυσσέα, μέσα στο σπίτι του,
 η Ευρυνόμη επήρε να τον λούζει, τον άλειψε με λάδι, του φόρεσε
 χλαμύδα ωραία και χιτώνα, κι η Αθηνά τον περιέβαλε
 με εξαίσια ομορφιά, από την κεφαλή ως τα πόδια· [...]
 [Πήρε ύστερα θέση αντίκρου στη γυναίκα του ο Οδυσσέας και της
 μίλησε:]

189 «Παράξενη πολύ! Από τις άλλες τις ωραίες γυναίκες μόνο σ' εσένα

190 έβαλαν καρδιά ανελέητη οι Ολύμπιοι.
Άλλη καμιά γυναίκα δεν θα μπορούσε να το αντέξει,
να στέκει τόσην ώρα από τον άντρα της μακριά, όταν,
μετά από τόσα βάσανα και πάθη, γυρίζει πάλι στην πατρική του γη
κι έχουν περάσει είκοσι χρόνια ολόκληρα.

195 Αλλά, καλή γερόντισσα, έλα και στρώσε μου τώρα την κλίνη,
μόνος μου να πλαγιάσω – αυτή μέσα στα στήθη της
κρύβει καρδιά από σίδηρο.»

**Ανταλλαγή
 λόγων
 Τηλέμαχου-
 Πηνελόπης-
 Οδυσσέα**

**Λουσμένος και
 πανέμορφος ο
 Οδυσσέας
 ανοίγει διάλογο
 με
 την Πηνελόπη
 που
 καταλήγει στην
 αναγνώριση**

ΟΜΑΔΑ 3

ΟΜΑΔΑ 4

Του αντιμίλησε με λογική και φρόνηση η Πηνελόπη:
«Παράξενος κι εσύ! Μήτε ψηλώνει ο νους μου μήτε περιφρονώ κανένα,

200 αλλά και δεν θαμπώνομαι – ξέρω καλά πώς ήσουν, όταν το αποφάσισες
να φύγεις από την Ιθάκη μ' εκείνο το μακρόκουττο καράβι.
Έλα, τώρα, Ευρύκλεια, φέρε και στρώσε του τη στέρη κλίνη
έξω από την καλοχτισμένη κάμαρή μας, που μόνος του την έφτιαξε·
τραβήξτε το γερό κρεβάτι εκεί και βάλτε πάνω του στρωσίδια,

205 προβιές, φλοκάτες, σεντόνια πεντακάθαρα που λάμπουν.»
Μ' αυτά τα λόγια θέλησε τον άντρα της να δοκιμάσει· ο Οδυσσέας
όμως,
γεμάτος αγανάκτηση, στράφηκε στην πιστή γυναίκα του μιλώντας:
«Γυναίκα, άσχημο λόγο πρόφερες, που την ψυχή δαγκώνει.
Ποιος μετακίνησε την κλίνη; Το βλέπω δύσκολο

210 και για τον έμπειρο τεχνίτη ακόμη. Μόνο θεός, αν ήθελε,
θα το μπορούσε κατεβαίνοντας να της αλλάξει θέση· θνητός που ζει,
κι αν είναι στην ακμή της νιότης του, εύκολα δεν μπορεί να τη σαλέψει.
Γιατί σ' αυτή την τερνευτή μας κλίνη κάποιο σημάδι υπάρχει
απαραινώριστο – το 'καμα εγώ, άλλος κανείς.

215 Φύτρωνε μέσα στου σπιτιού μας τον περίβολο κορμός μακρόφυλλης
 ελιάς,
 με θαλερό το φούντωμά της, κι αυτός χοντρός σαν μια κολόνα.
 Γύρω του εγώ την κάμαρη έχτισα και την ανέβασα
 με πέτρες πανωτές στο τελικό της ύψος· μετά τη στέγασα
 καλά από πάνω, και την ασφάλισα με κολλητά πορτόφυλλα,

220 να αρμόζουν μεταξύ τους.
 Τότε πια κούρεψα κλαδιά και φούντες της μακρόφυλλης ελιάς,
 κλάδεψα με επιδέξια τέχνη τον κορμό απ' τη ρίζα του,
 με το σκεπάρνι τον πελέκησα, τον στάθμισα
 για να ισώσει, τον δούλεψα να γίνει κλινοπόδαρο, κι άνοιξα

225 πάνω του τρύπες με το τρυπάνι. Αρχίζοντας μετά τον πλάνισα
 και πάνω άπλωσα του κρεβατιού την τάβλα¹ τελειώνοντας,
 μ' ασήμι, μάλαμα και φίλντισι την κλίνη στόλισα [...].

{ 229 Αυτό είναι το σημάδι που σου φανερώνω. Μόνο που δεν γνωρίζω,

- 230 φοβερή γυναίκα, αν παραμένει ριζωμένη η κλίνη μας ή μήπως
άλλος αλλού την έστησε, κόβοντας σύρριζα το λιόδεντρο.»
Έτσι της μίλησε, κι ευθύς της λύθηκαν γόνατα και καρδιά,
αναγνωρίζοντας απαραγνώριστα σημάδια, του Οδυσσέα απόδειξη.
Βούρκωσε τότε, χύθηκε στο μέρος του, τα δυο της χέρια
- 235 πέρασε στον λαιμό του, φίλησε το κεφάλι του, κι ύστερα μίλησε:
«Μη μου θυμώνεις, Οδυσσέα, έχεις εσύ ασυναγώνιστο μυαλό
και κατανόηση για τους ανθρώπους. Πρέπει οι θεοί
στη συμφορά να μας παρέσυραν, που μας εφθόνησαν και δεν μας
άφησαν
αχώριστοι να μένουμε, μαζί τη νιότη μας να τη χαρούμε
- 240 και να γεράσουμε μαζί.
Τώρα ωστόσο μην παρεξηγείς το φέρεσιμό μου
και μην αγανακτείς, που την αγάπη μου δεν έδειξα νωρίτερα.
Γιατί, βαθιά, η ψυχή μου ποτέ δεν έπαψε να τρέμει,
μήπως μ' εξαπατήσει κάποιος με τα λόγια του,
- 245 περαστικός – είναι πολλοί που σκέφτονται το πονηρό συμφέρον τους.
[...]
- 253 Μα τώρα που φανέρωσες σημάδια απαραγνώριστα της κλίνης μας [...].
- 258 Τώρα λοιπόν με πείθεις, όσο κι αν έδειξε αμετάπειστη η καρδιά μου.»
Μιλώντας, σήκωσε σ' εκείνον ίμερο ασυγκράτητο για θρήνο,
- 260 κι αυτός θρηνούσε, κρατώντας μ' αγάπη στην αγκάλη την ακριβή γυναίκα
του.

«ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟ» ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Όνομα ομάδας:.....

ΒΑΣΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ:

ΣΕΒΑΣΜΟΣ

ΑΠΟΔΟΧΗ

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

ΧΡΟΝΟΣ

ΡΟΛΟΙ

2 ΜΕΛΗ --> ΤΟΠΟΣ

2 ΜΕΛΗ --> ΠΡΟΣΩΠΑ

ΤΟΠΟΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ:

ΠΡΟΣΩΠΑ ΕΝΟΤΗΤΑΣ:

.....
.....
.....
.....
.....

Παιχνίδι χαρακτήρων:

"Ανάγνωση διαλόγου και έκφραση με λόγο και κίνηση των σκέψεων, των συναισθημάτων και των στάσεων των χαρακτήρων"

ΑΝΑΓΝΩΣΗ
ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΟΣ

(1 ΜΕΛΟΣ)

ΣΚΕΨΕΙΣ-ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ-ΣΤΑΣΕΙΣ
ΧΑΡΑΚΤΗΡΩΝ ΑΠΟ ΟΛΟΥΣ

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ (1 ΜΕΛΟΣ) (10')

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ΡΟΛΟΙ: 2 ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ,

2 ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΦΩΝΕΣ

Πώς τα πήγαμε;

Το παιχνίδι χαρακτήρων της ΟΜΑΔΑΣ..... είχε τα εξής:

Θετικό στοιχείο:

.....

Αδύναμο στοιχείο:

.....

Γράφουμε μαζί με την ομάδα μου το δικό μας θεατρικό κείμενο με θέμα:

Δύο σύζυγοι συναντώνται μετά από πολλά χρόνια απουσίας του ενός (λόγω πολέμου, μετανάστευσης κλπ) και προσπαθούν να "ξαναγνωριστούν" μεταξύ τους.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΧΩΡΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ

ΣΚΕΨΕΙΣ- ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ- ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΩΝ

ПЛОКН

(αρχή, μέση, τέλος)

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.

Πώς τα πήγαμε;

Το θεατρικό κείμενο της ΟΜΑΔΑΣ..... είχε τα εξής:

Θετικό στοιχείο:

.....

Αδύναμο στοιχείο:

.....

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΘΕΑΤΡΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

- ΠΛΟΚΗ (αρχή-εξέλιξη-τέλος)
- ΠΡΩΤΟΤΥΠΙΑ
- ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΣΚΕΨΕΩΝ, ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ, ΣΤΑΣΕΩΝ

2. Πρωτόκολλο ερωτήσεων ομάδων εστίασης μαθητών

2.1. Πρώτη Διδασκαλία

ΟΜΑΔΕΣ ΕΣΤΙΑΣΗΣ (FOCUS GROUPS)

-2 εξαμελείς (αντιπροσωπευτικές των αρχικών) ομάδες μαθητών, με κριτήριο τη στάση τους απέναντι στις θεατρικές δραστηριότητες που εφαρμόστηκαν (ευνοϊκή και επιφυλακτική στάση).

-Άξονες ερωτήσεων: βίωση κλίματος + βαθμός γνωστικής πρόσληψης κειμένου+ διαπραγμάτευση προσωπικών αξιών και στάσεων)

-Παρατήρηση: να σημειώνεται σε ποια ομάδα από τις αρχικές έξι ανήκε ο κάθε μαθητής/ τρια. (Α,Β,Γ-1η, Α,Β,Γ-2η, κλπ).

ΑΞΟΝΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

- 1) Πώς σας φάνηκε σήμερα το μάθημα; Η εφαρμογή των θεατρικών τεχνικών στο μάθημα του Ηροδότου σας άρεσε / δεν σας άρεσε; Αιτιολόγηση.
- 2) Τι σας προσέφεραν οι θεατρικές τεχνικές; Γιατί νομίζετε ότι τις χρησιμοποιήσαμε σήμερα; Νομίζετε ότι πέτυχαν τον σκοπό τους;
- 3) Πώς συνεργαστήκατε στην ομάδα σας κατά τον σχεδιασμό και την παρουσίαση του παιχνιδιού ρόλων και κατά τη συγγραφή του θεατρικού σας κειμένου; Πώς σας φάνηκε το κλίμα στην ομάδα; (διευκρινιστικά, αν χρειαστεί, μπορούμε να προτρέψουμε τους μαθητές να περιγράψουν την εμπειρία τους χρησιμοποιώντας επιρρήματα/επίθετα πχ. αμήχανα, άνετα, οικεία, αποδεκτά, φιλικά, επιφυλακτικά, αδιάφορα κλπ).
- 4) Ποιες είναι οι εντυπώσεις σας από την παρουσίαση του παιχνιδιού ρόλων και των θεατρικών σας κειμένων ενώπιον των συμμαθητών σας;
- 5) Ποια διαφοροποίηση παρατηρήσατε στη σχέση καθηγητή-μαθητή κατά τη διδασκαλία του Ηροδότου μέσω θεατρικών τεχνικών;
- 6) Πιστεύετε ότι ο συγκεκριμένος τρόπος διδασκαλίας σε σχέση με τον τρόπο που έχετε συνηθίσει να διδάσκεστε το μάθημα σας βοήθησε στην κατανόηση του περιεχομένου του κειμένου; Ναι/όχι, το ίδιο. Αιτιολόγηση.
- 7) Νιώθετε ότι οι θεατρικές τεχνικές σας βοήθησαν, ώστε να κατανοήσετε καλύτερα ή και διαφορετικά τις δικές σας αξίες και στάσεις και να προβληματιστείτε σχετικά με το ζήτημα της ανθρώπινης ευτυχίας; Ναι/όχι, αιτιολόγηση
- 8) Θα επιθυμούσατε να γίνονται πιο συχνά θεατρικές δραστηριότητες στην τάξη; Ναι/όχι, αιτιολόγηση.
- 9) Θα θέλατε τώρα περισσότερο από πριν να διαβάσετε Ηρόδοτο; Αιτιολόγηση.

Σημειώσεις

.....

2.2. Δεύτερη Διδασκαλία

ΟΜΑΔΕΣ ΕΣΤΙΑΣΗΣ (FOCUS GROUPS)

-2 πενταμελείς ομάδες μαθητών, με κριτήριο τη στάση τους απέναντι στις θεατρικές δραστηριότητες που εφαρμόστηκαν (ευνοϊκή και επιφυλακτική στάση).

-Άξονες ερωτήσεων: βίωση κλίματος + βαθμός γνωστικής πρόσληψης κειμένου + διαπραγμάτευση προσωπικών αξιών και στάσεων.

-Παρατήρηση: να σημειωθεί κάτω από τα ερωτήματα με βάση την παρατήρηση της διδασκαλίας ποιοι από τους μαθητές στις καθορισμένες ομάδες εστίασης θα μπορούσαν να ανήκουν και σε μία άλλη ομάδα πχ. ενδιάμεσης στάσης ή μπορούν να μεταπηδήσουν από τη μία ομάδα στην άλλη.

ΑΞΟΝΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

- 1) Πώς σας φάνηκε σήμερα το μάθημα σε σχέση με την προηγούμενη φορά; Σας άρεσε περισσότερο/λιγότερο/το ίδιο; Αιτιολόγηση.
- 2) Πώς συνεργαστήκατε σήμερα στην ομάδα σας κατά τον σχεδιασμό και την παρουσίαση του παιχνιδιού χαρακτήρων και κατά τη συγγραφή του θεατρικού σας κειμένου; Πώς σας φάνηκε αυτή τη φορά σε σχέση με την προηγούμενη το κλίμα στην ομάδα; Καλύτερο/λιγότερο καλό/ίδιο; Αιτιολόγηση (διευκρινιστικά, αν χρειαστεί, μπορούμε να προτρέψουμε τους μαθητές να περιγράψουν την εμπειρία τους χρησιμοποιώντας επιρρήματα/επίθετα πχ. αμήχανα, άνετα, οικεία, αποδεκτά, φιλικά, επιφυλακτικά, αδιάφορα κλπ).
- 3) Πώς νιώσατε τη στιγμή της παρουσίασης του παιχνιδιού χαρακτήρων και των θεατρικών σας κειμένων ενώπιον των συμμαθητών σας;
- 4) Ποια σχέση μεταξύ καθηγητή-μαθητή αναπτύχθηκε κατά τη διδασκαλία;
- 5) Πόσο καλά νομίζετε ότι καταλάβατε το μάθημα σήμερα; Βοήθησε σε κάτι ότι χρησιμοποιήθηκαν θεατρικές τεχνικές; Ναι/όχι, το ίδιο. Αιτιολόγηση.
- 6) Νιώθετε ότι οι θεατρικές τεχνικές σας βοήθησαν, ώστε να προβληματιστείτε σχετικά με τα συναισθήματα που αναπτύσσονται σε μια οικογένεια; Ναι/όχι, αιτιολόγηση
- 7) Σας έχει γεννηθεί η περιέργεια να γνωρίσετε και το άλλο έργο του Ομήρου, την Ιλιάδα; Αιτιολόγηση.
- 8) Αν είχατε τη δυνατότητα να δραματοποιήσετε κάποια άλλη σκηνή από την Οδύσσεια, ποια θα επιλέγατε;

Σημειώσεις

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Κλίμακες-κλείδες παρατήρησης παιδαγωγικού κλίματος

3.1. Πρώτη διδασκαλία

3.1.1. Κλίμακα παρατήρησης για τον εκπαιδευτικό

Ονοματεπώνυμο:

Ιδιότητα παρατηρητή/παρατηρήτριας:

Ημερομηνία:

Σχολείο:

Τάξη:

Αριθμός μαθητών τμήματος:

Απόντες:

Μάθημα:

Διδακτική ενότητα:

Διδακτική ώρα:

Διδάσκων/διδάσκουσα:

I. Ο εκπαιδευτικός πριν, κατά και μετά την εισαγωγή θεατρικών δραστηριοτήτων: κλίμα, σχεδιασμός δραστηριοτήτων, επικοινωνία με τους μαθητές, αξιολόγηση

Απάθεια, ατονία και απογοήτευση του εκπαιδευτικού για τη διδασκαλία (ΚΛΙΜΑ)	1	2	3	4	5	Εγρήγορση, ενθουσιασμός και αισιοδοξία του εκπαιδευτικού για τη διδασκαλία, στοιχεία τα οποία μεταδίδει στους μαθητές του
Δημιουργία κλίματος ανταγωνισμού μέσω της ενίσχυσης των ατομικών διαφορών των μαθητών (ΚΛΙΜΑ)	1	2	3	4	5	Δημιουργία κλίματος αποδοχής, προστασίας και ασφάλειας στις ομάδες μέσω της ενίσχυσης της προσπάθειας των μαθητών και της θετικής προσδοκίας
Έλλειψη υποστήριξης για τη διαμόρφωση δημιουργικού κλίματος μέσα στις ομάδες από τον εκπαιδευτικό (ΚΛΙΜΑ)	1	2	3	4	5	Υποστήριξη της δυναμικής συνεργασίας και της αρμονικής συνύπαρξης των ομάδων μέσω καλλιέργειας δεξιοτήτων ενσυναίσθησης και βιωματικής αλληλόδρασης
Μείωση του ενδιαφέροντος των μαθητών σε διάφορες φάσεις της διδασκαλίας (ΚΛΙΜΑ)	1	2	3	4	5	Διατήρηση του ενδιαφέροντος των μαθητών μέσω της ενεργού συμμετοχής τους καθ' όλη τη διάρκεια της διδασκαλίας
Απουσία δυνατότητας ελεύθερης έκφρασης των απόψεων των μαθητών (ΚΛΙΜΑ)	1	2	3	4	5	Δυνατότητα ελεύθερης έκφρασης των μαθητών που ευνοεί την ετερότητα και την πολλαπλότητα των απόψεών τους
Μη κατάλληλη πλαisiώση των θεατρικών δραστηριοτήτων μέσω ασαφών και δυσνόητων οδηγιών (ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ)	1	2	3	4	5	Κατάλληλη πλαisiώση των θεατρικών δραστηριοτήτων μέσω εύστοχων οδηγιών
Σχεδιασμός θεατρικών δραστηριοτήτων μη προσαρμοσμένων στις νοητικές δυνατότητες των μαθητών (ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ)	1	2	3	4	5	Επαγωγική πορεία θεατρικών δραστηριοτήτων από το μέρος στο όλο και από το απλό στο σύνθετο
Έλλειψη κατανόησης και επικοινωνίας με τους μαθητές και τις ανάγκες τους (ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ)	1	2	3	4	5	Ανοιχτότητα και προσεκτική ακρόαση των αναγκών των μαθητών
Παιδαγωγική διαχείριση των λαθών ως άστοχων σταδίων για την επίτευξη των επιδιωκόμενων στόχων (ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ)	1	2	3	4	5	Παιδαγωγική διαχείριση των λαθών των μαθητών ως φυσικών σταδίων προς τη δημιουργία
Υποστήριξη παραδοσιακών μορφών αξιολόγησης πχ. ερωτήσεις κλειστού/ανοικτού τύπου (ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ)	1	2	3	4	5	Καλλιέργεια δεξιοτήτων αυτοαξιολόγησης σε πλαίσιο μικρής ομάδας αλλά και ολομέλειας της τάξης
Κλείσιμο της διδασκαλίας με τελική αξιολόγηση και έλεγχο επίτευξης των επιδιωκόμενων στόχων (ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ)	1	2	3	4	5	Αναστοχαστικό κλείσιμο της διδασκαλίας μέσω συζήτησης για τη συγκεκριμένη βιωματική μαθησιακή εμπειρία

3.1.2. Κλείδα παρατήρησης για τους μαθητές

ii. Οι μαθητές πριν, κατά και μετά την εφαρμογή θεατρικών δραστηριοτήτων

ΟΜΑΔΕΣ ΜΑΘΗΤΕΣ Α,Β,Γ,Δ	Θεατρικές δραστηριότητες	<u>1η ομάδα</u>				<u>2η ομάδα</u>				<u>3η ομάδα</u>				<u>4η ομάδα</u>				<u>5η ομάδα</u>			
		Α	Β	Γ	Δ	Α	Β	Γ	Δ	Α	Β	Γ	Δ	Α	Β	Γ	Δ	Α	Β	Γ	Δ
Απελευθέρωση των μελών της ομάδας από αναστολές, δισταγμούς και εντάσεις και δημιουργία διάθεσης για πειραματισμό	ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΡΟΛΩΝ																				
	ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ																				
Θετική διάθεση των μαθητών μετά τις οδηγίες (έκφραση προσώπου, λεκτικά σχόλια)	ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΡΟΛΩΝ																				
	ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ																				
Κλίμα εμπιστοσύνης, οικειότητας, ασφάλειας και αποδοχής μεταξύ των μελών της ομάδας	ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΡΟΛΩΝ																				
	ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ																				
Κλίμα συνεργασίας, ομαδικής δουλειάς και αλληλοβοήθειας στις ομάδες	ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΡΟΛΩΝ																				
	ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ																				
Ενεργός συμμετοχή των μελών των ομάδων στις αναστοχαστικές συζητήσεις	ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΡΟΛΩΝ																				

	ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ																				
--	------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Άλλες συμπληρωματικές παρατηρήσεις

.....

.....

.....

ΥΠΟΜΝΗΜΑ:

- Στον πίνακα I απαντήστε σε καθεμιά από τις επισημάνσεις χρησιμοποιώντας την κλίμακα διαβάθμισης και κυκλώνοντας τον αντίστοιχο αριθμό ανάλογα με τη διαμόρφωση παιδαγωγικού κλίματος κατά την εφαρμογή των θεατρικών δραστηριοτήτων από τον εκπαιδευτικό.

- Στον πίνακα II συμπληρώστε με τον αντίστοιχο αριθμό τα τετραγωνίδια που αντιστοιχούν σε κάθε μαθητή-μέλος των ομάδων χρησιμοποιώντας την παρακάτω κλίμακα διαβάθμισης:

1 = αδιάφορα, 2 = ανεπαρκώς, 3 = μέτρια, 4 = καλά, 5 = πολύ καλά.

- Από τον πίνακα II επιλέξτε δύο άτομα από καθεμιά από τις έξι ομάδες, προκειμένου να συγκροτηθούν δύο εξαμελείς ομάδες εστίασης για τα focus groups που θα ακολουθήσουν μετά τη διδασκαλία, με κριτήρια την ευνοϊκή και την επιφυλακτική στάση που εκδήλωσε το κάθε μέλος κατά τη διάρκεια εφαρμογής των θεατρικών δραστηριοτήτων.

3.2. Δεύτερη διδασκαλία

3.2.1. Κλίμακα παρατήρησης για τον εκπαιδευτικό

Ονοματεπώνυμο:

Ιδιότητα παρατηρητή/παρατηρήτριας:

Ημερομηνία:

Σχολείο:

Τάξη:

Αριθμός μαθητών τμήματος:

Απόντες:

Μάθημα:

Διδακτική ενότητα:

Διδακτική ώρα:

Διδάσκων/διδάσκουσα:

Ι. Ο εκπαιδευτικός πριν, κατά και μετά την εισαγωγή θεατρικών δραστηριοτήτων: κλίμα, σχεδιασμός δραστηριοτήτων, επικοινωνία με τους μαθητές, αξιολόγηση

Απάθεια, ατονία και απογοήτευση του εκπαιδευτικού για τη διδασκαλία (ΚΛΙΜΑ)	1	2	3	4	5	Εγρήγορση, ενθουσιασμός και αισιοδοξία του εκπαιδευτικού για τη διδασκαλία, στοιχεία τα οποία μεταδίδει στους μαθητές του
Δημιουργία κλίματος ανταγωνισμού μέσω της ενίσχυσης των ατομικών διαφορών των μαθητών (ΚΛΙΜΑ)	1	2	3	4	5	Δημιουργία κλίματος αποδοχής, προστασίας και ασφάλειας στις ομάδες μέσω της ενίσχυσης της προσπάθειας των μαθητών και της θετικής προσδοκίας
Έλλειψη υποστήριξης για τη διαμόρφωση δημιουργικού κλίματος μέσα στις ομάδες από τον εκπαιδευτικό (ΚΛΙΜΑ)	1	2	3	4	5	Υποστήριξη της δυναμικής συνεργασίας και της αρμονικής συνύπαρξης των ομάδων μέσω καλλιέργειας δεξιοτήτων ενσυναίσθησης και βιωματικής αλληλόδρασης
Μείωση του ενδιαφέροντος των μαθητών σε διάφορες φάσεις της διδασκαλίας (ΚΛΙΜΑ)	1	2	3	4	5	Διατήρηση του ενδιαφέροντος των μαθητών μέσω της ενεργού συμμετοχής τους καθ' όλη τη διάρκεια της διδασκαλίας
Απουσία δυνατότητας ελεύθερης έκφρασης των απόψεων των μαθητών (ΚΛΙΜΑ)	1	2	3	4	5	Δυνατότητα ελεύθερης έκφρασης των μαθητών που ευνοεί την ετερότητα και την πολλαπλότητα των απόψεών τους
Μη κατάλληλη πλασίωση των θεατρικών δραστηριοτήτων μέσω ασαφών και δυσνόητων οδηγιών (ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ)	1	2	3	4	5	Κατάλληλη πλασίωση των θεατρικών δραστηριοτήτων μέσω εύστοχων οδηγιών
Σχεδιασμός θεατρικών δραστηριοτήτων μη προσαρμοσμένων στις νοητικές δυνατότητες των μαθητών (ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ)	1	2	3	4	5	Επαγωγική πορεία θεατρικών δραστηριοτήτων από το μέρος στο όλο και από το απλό στο σύνθετο
Έλλειψη κατανόησης και επικοινωνίας με τους μαθητές και τις ανάγκες τους (ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ)	1	2	3	4	5	Ανοιχτότητα και προσεκτική ακρόαση των αναγκών των μαθητών
Παιδαγωγική διαχείριση των λαθών ως άστοχων σταδίων για την επίτευξη των επιδιωκόμενων στόχων (ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ)	1	2	3	4	5	Παιδαγωγική διαχείριση των λαθών των μαθητών ως φυσικών σταδίων προς τη δημιουργία
Υποστήριξη παραδοσιακών μορφών αξιολόγησης πχ. ερωτήσεις κλειστού/ανοικτού τύπου (ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ)	1	2	3	4	5	Καλλιέργεια δεξιοτήτων αυτοαξιολόγησης σε πλαίσιο μικρής ομάδας αλλά και ολομέλειας της τάξης
Κλείσιμο της διδασκαλίας με τελική αξιολόγηση και έλεγχο επίτευξης των επιδιωκόμενων στόχων (ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ)	1	2	3	4	5	Αναστοχαστικό κλείσιμο της διδασκαλίας μέσω συζήτησης για τη συγκεκριμένη βιωματική μαθησιακή εμπειρία

Άλλες συμπληρωματικές παρατηρήσεις

.....

.....

.....

.....

3.2.2. Κλείδα παρατήρησης για τους μαθητές

ii. Οι μαθητές πριν, κατά και μετά την εφαρμογή θεατρικών δραστηριοτήτων

ΟΜΑΔΕΣ	<u>1η ομάδα</u>				<u>2η ομάδα</u>				<u>3η ομάδα</u>				<u>4η ομάδα</u>				<u>5η ομάδα</u>			
ΜΑΘΗΤΕΣ	A	B	Γ	Δ	A	B	Γ	Δ	A	B	Γ	Δ	A	B	Γ	Δ	A	B	Γ	Δ
Απελευθέρωση των μελών της ομάδας από αναστολές, δισταγμούς και εντάσεις και δημιουργία διάθεσης για πειραματισμό																				
Κλίμα εμπιστοσύνης, οικειότητας, ασφάλειας και αποδοχής μεταξύ των μελών της ομάδας																				
Κλίμα συνεργασίας, ομαδικής δουλειάς και αλληλοβοήθειας κατά την κοινή προσπάθεια μεταξύ των μελών της ομάδας																				
Θετική διάθεση των μελών της ομάδας μετά τις οδηγίες (έκφραση προσώπου, λεκτικά σχόλια)																				
Αμφίθυμη διάθεση των μελών της ομάδας μετά τις οδηγίες (έκφραση προσώπου, λεκτικά σχόλια)																				
Ενεργός συμμετοχή των μελών των ομάδων στην αναστοχαστική συζήτηση για το κλίμα και την πρόσληψη του αξιακού υπόβαθρου των																				

κειμένων μέσω της υιοθέτησης θεατρικών τεχνικών																				
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ΟΛΟΙ ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ	Θεατρικές δραστηριότητες
Απελευθέρωση των μαθητών από αναστολές, δισταγμούς και εντάσεις και δημιουργία διάθεσης για πειραματισμό	ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΓΝΩΡΙΜΙΑΣ
Θετική διάθεση των μαθητών μετά τις οδηγίες (έκφραση προσώπου, λεκτικά σχόλια)	ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΓΝΩΡΙΜΙΑΣ

Άλλες συμπληρωματικές παρατηρήσεις

ΥΠΟΜΝΗΜΑ:

- Στον πίνακα I απαντήστε σε καθεμιά από τις επισημάνσεις χρησιμοποιώντας την κλίμακα διαβάθμισης και κυκλώνοντας τον αντίστοιχο αριθμό ανάλογα με τη διαμόρφωση παιδαγωγικού κλίματος πριν, κατά και μετά την εφαρμογή των θεατρικών δραστηριοτήτων από τον εκπαιδευτικό.
- Στον πίνακα II συμπληρώστε με τον αντίστοιχο αριθμό τα τετραγωνίδια που αντιστοιχούν σε κάθε μαθητή-μέλος των ομάδων χρησιμοποιώντας την παρακάτω κλίμακα διαβάθμισης:
1 = αδιάφορα, 2 = ανεπαρκώς, 3 = μέτρια, 4 = καλά, 5 = πολύ καλά.
- Από τον πίνακα II επιλέξτε δύο άτομα από καθεμιά από τις έξι ομάδες, προκειμένου να συγκροτηθούν δύο εξαμελείς ομάδες εστίασης για τα focus groups που θα ακολουθήσουν μετά τη διδασκαλία, με κριτήρια την ευνοϊκή και την επιφυλακτική στάση που εκδήλωσε το κάθε μέλος κατά τη διάρκεια εφαρμογής και μετά την ολοκλήρωση των θεατρικών δραστηριοτήτων

4. Θεατρικά κείμενα ομάδων μαθητών

4.1. Πρώτη Διδασκαλία : Ηροδότου Ιστορίες

Ομάδα 1: οι Απονηγμοί (ψευδώνυμο)

Ο Φραγκίσκος ένας πολύ ηλικιωμένος άνθρωπος ξαφνικά χάνει όλη του την περιουσία. Μια μέρα ο Φραγκίσκος συνάντησε έναν πολύ όμορφο και φιλοχρήματο νεαρό. Λέει ο Φραγκίσκος στον Γιώργο: Πώς είναι να είσαι πλούσιος; Είσαι ευτυχισμένος; Εξαρτάται. Από τι; Από το τι νομίζει ο καθένας. Δηλαδή; Εννοώ πως κανένας δεν χρειάζεται ...

Ομάδα 2: Κ9 (ψευδώνυμο)

Ηλικ: - Έχασα όλη μου την περιουσία, ποιο άραγε να είναι το αληθινό νόημα της ζωής εάν δεν είναι η απόκτηση υλικών αγαθών;

Νέος: - Δεν ξέρω. Επειδή δεν μπορώ να σου απαντήσω πάντως εγώ πιστεύω ότι το νόημα της ζωής είναι η απόκτηση πλούτου

Ηλικ: - Κι όμως δεν είναι γιατί όταν εγώ το πήρα επάνω μου που ήμουν πλούσιος οι θεοί με κατέστρεψαν και μου πήραν όλη την περιουσία.

Νέος.- Μήπως τρελάθηκες; Εάν το νόημα της ζωής δεν είναι η απόκτηση πλούτου τότε τι είναι;

Ηλικ: - Ας ρωτήσουμε κάποιο σοφό, για να μάθουμε ποιο είναι.

Σοφός: Το αληθινό νόημα της ζωής είναι να είσαι ευτυχισμένος με ό,τι έχεις και να στηρίζεις και να βοηθάς τους φίλους και την οικογένειά σου.

Ομάδα 3: Super δελφίνια(ψευδώνυμο)

Γιατί είσαι προβληματισμένος παππού; Άρχισα να καταλαβαίνω το πραγματικό νόημα της ζωής. Τι εννοείς; Εννοώ ότι το πάθημα μου έγινε μάθημα. Ήμουν πολύ πλούσιος και πολύ αλαζονικός. Και τι συνέβη; Τα έχασα όλα! Και τώρα τι θα κάνεις; Θα συνεχίσω τη ζωή μου κανονικά. Μπορεί αυτό να ήταν το καλύτερο για εμένα.

Ομάδα 4: κάποια κορίτσια του Αγ (viber), (ψευδώνυμο)

Εκεί που ο φιλόδοξος νεαρός περπατούσε στους δρόμους της πόλης, βλέπει να κάθεται ένας άστεγος ηλικιωμένος άνθρωπος που ήταν προβληματισμένος. Έτσι αποφάσισε να του μιλήσει. Γέρο σε παρατηρώ καθώς περπατώ, περπατώ και ενδιαφέρομαι να μάθω τι σε προβληματίζει. Ξέρετε έχω πάθει κάτι που δεν λύνεται αλλά είναι το μεγαλύτερο δίδαγμα της ζωής μου, λέει στενοχωρημένος ο ηλικιωμένος άνθρωπος. Τι σου συμβαίνει λέει ο νεαρός πρόθυμος να τον βοηθήσει. Έχω χάσει όλη μου τη ζωή, εκεί

που τα είχα όλα με άφησαν μόνο και αβοήθητο. Άμα μιλάς για τα λεφτά το μόνο που έχω να σου πω είναι πως αυτά φέρνουν την ευτυχία μόνο. Μα εγώ πιστεύω πως καλύτερα που έγιναν έτσι τα πράγματα, να μην ζούσα σε μια εικονική πραγματικότητα, γιατί τα λεφτά δεν φέρνουν την ευτυχία. Ευτυχία φέρνει μόνο όταν προσπαθείς κάτι με κόπο και δυσκολία να το αποκτήσεις. Δεν σε καταλαβαίνω γέρο, δεν λες σωστά πράγματα. Καταλαβαίνω πως δεν μπορείς να με καταλάβεις αλλά κάποτε μπορεί να μάθεις.

Ομάδα 5: πορτοκαλί αφρόκρεμες (ψευδώνυμο)

Στα νεότερα χρόνια οι άνθρωποι πιστεύουν ότι η ευτυχία βασίζεται στον πλούτο και όχι στα συναισθήματα. Τις προάλλες συνάντησα έναν ηλικιωμένο, μου διηγήθηκε μία ιστορία από τα νεότερα χρόνια του. Μου είπε ότι ήταν πάμπλουτος παλιά και σε μια δύσκολη στιγμή που είχε μείνει μόνος είχε μια καθοριστική για τη ζωή του συζήτηση με έναν φιλόδοξο και φιλοχρήματο νεαρό. Ο νεαρός του μίλησε με διπλωματία προκειμένου να αλλάξει τη γνώμη για το τι φέρνει την ευτυχία στον άνθρωπο. Μέχρι τώρα πίστευε πως την ευτυχία τη φέρνει ο υλικός πλούτος και η βασιλική εξουσία. Μετά την καθοριστική συζήτηση με τον νεαρό κατάλαβε ότι η ευτυχία δεν βασίζεται μόνο στα υλικά αγαθά αλλά στις ανθρώπινες σχέσεις και στην υγεία και τα συναισθήματα.

Ομάδα 6: professionals (ψευδώνυμο)

Τώρα λοιπόν που συναντηθήκαμε πάμε να συζητήσουμε που έχουμε καιρό να βρεθούμε. Μα γιατί συζητάμε όλοι, άλλωστε χωρίς τον πλούτο η ζωή δεν έχει νόημα. Η ζωή θα έχει πάντα νόημα είτε είμαστε πλούσιοι είτε φτωχοί. Ευτυχία είναι να είναι ο άνθρωπος υγιής, χαρούμενος, να ανοίγεται στους συνανθρώπους του, να ζει την κάθε μέρα ξεχωριστά με κέφι και ενθουσιασμό. Η υλική επάρκεια, συχνά δεν μετράει. Άκου με και ξέρω, μόλις πριν από λίγο καιρό έχασα όλη την περιουσία μου. Αυτό χρειάστηκε όμως για να συνειδητοποιήσω τι θα πει «ευτυχία».

4.2. Δεύτερη Διδασκαλία: Ομήρου Οδύσσεια

Ομάδα 1: οι ανώνυμοι (ψευδώνυμο)

Βρισκόμαστε στη Γερμανία την εποχή που κτίστηκε το τείχος του Βερολίνου. Ένα ζευγάρι λόγω του τείχους χωρίστηκε και ο ένας έμεινε στο ανατολικό Βερολίνο και ο άλλος στο δυτικό. Δέκα χρόνια αργότερα το τείχος γκρεμίζεται και το ζευγάρι ξανασυναντιέται. Εσύ είσαι, δεν μπορώ να το πιστέψω! Γνωριζόμαστε από κάπου; Μη μου πεις ότι δεν με θυμάσαι, είμαι εγώ ο ... Πριν πολλά χρόνια το τείχος μας χώρισε. Και πώς μπορώ να είμαι σίγουρη πως είσαι εσύ; Ξέρω κάτι που δεν το ξέρει κανείς. Και τι είναι αυτό; Έχεις ένα σημάδι σε σχήμα κύκλου στο χέρι σου. Δεν μπορώ να πιστέψω πως ξαναβρισκόμαστε μετά από τόσο καιρό. Είμαι πάρα πολύ χαρούμενη. Ξέρεις πόσο καιρό περιμένω αυτή τη στιγμή; Μου έλειψες πολύ. Κι εμένα το ίδιο!

Ομάδα 2: Μαθηματικούς (ψευδώνυμο)

Επιτέλους γύρισα. Αχ πόσο μου έλειψε η Κέρκυρα! Ποιος είσαι εσύ; Εγώ είμαι ο άντρας σου που γύρισα από τον πόλεμο. Δεν σε πιστεύω. Ξέρεις πόσοι άντρες έχουν έρθει και παριστάνουν τον άντρα μου; Αν δεν ήμουν ο άντρας σου δεν θα έπρεπε να έχω το αγαπημένο σου βραχιόλι, που μου έδωσες πριν φύγω. Και πάλι αυτό δεν με πείθει. Τότε πώς εξηγείς το σημάδι στο αριστερό μου πόδι; Πέφτει στην αγκαλιά του.

Ομάδα 3: Μπλε τρουφάκια (ψευδώνυμο)

Καθώς περπατώ για τον δρόμο του γυρισμού, αφού τελείωσε ο πόλεμος αναμνήσεις κατακλύζουν το μυαλό μου που περνούσα με τη μονάκριβη οικογένειά μου. Συναισθήματα πολλά: λύπη, φόβο, συγκίνηση, χαρά και πολλά άλλα. Ανεβαίνω τα σκαλιά και χτυπώ το κουδούνι. Ακούω φωνές και ανοίγει η πόρτα. Τότε αντικρίζω τη γυναίκα μου μετά από 10 χρόνια. Γυναίκα μου σε αντικρίζω μετά από 10 χρόνια. Δεν ξέρω ποιος είσαι αλλά μοιάζεις με τον άντρα μου. Μα ο άντρας σου είμαι. Άλλαξες πολύ δεν ξέρω αν μπορώ να σε πιστέψω. Γυναίκα καταλαβαίνω την ανασφάλειά σου, πρέπει να αλλάξω, είμαι ατημέλητος και ντυμένος σαν ζητιάνος. Αφού άλλαξε, εμφανίστηκε στη γυναίκα του πάλι. Μετά από πολλή ώρα η γυναίκα τον πίστεψε και έζησαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα.

Ομάδα 4: πορτοκαλί πουτίγκες(ψευδώνυμο)

Μια φορά και έναν καιρό ήταν ένα πάρα πολύ αγαπημένο ζευγάρι αλλά κάποια στιγμή αναγκάστηκαν να χωριστούν λόγω πολέμου. Μετά από 45 χρόνια ξανασυναντιούνται. Η γυναίκα η Ευγενία έχει πάθει αλτσχάιμερ και ο άντρας της ο Γρηγόρης προσπαθεί να της θυμίσει ποιο είναι και το παρελθόν της: Στο νοσοκομείο (μεριά Γρηγόρη): Σας παρακαλώ πείτε μου σε ποιο δωμάτιο βρίσκεται η Ευγενία Παπαδοπούλου. Νοσοκόμα: στο 504. Γρηγόρης: ευχαριστώ. Δωμάτιο 504. Γρηγόρης: Ευγενία πώς είσαι; Ποιος είσαι εσύ; Σας παρακαλώ βγείτε έξω. Γρηγόρης: μα τι λες δεν με θυμάσαι; Το μηχάνημα άρχισε να κάνει του-του. Γρηγόρης: έναν γιατρό παρακαλώ. Μετά από πολύ καιρό που άρχισε να καταλαβαίνει δεν τον πίστευε.

Ομάδα 5: οι δυσλειτουργικοί (ψευδώνυμο)

Γυναίκα ο πόλεμος τελείωσε και είμαι εδώ. Εκεί ο άντρας συγκινημένος. 12 χρόνια έχω να σε δω στο σπίτι μου. Άλλαξες πολύ και δεν σε αναγνωρίζω. Πολλοί άντρες πέρασαν από το σπίτι μου. Δεν με πιστεύεις γυναίκα, εγώ είμαι ο άντρας σου ο πολυαγαπημένος, αν δεν με γνωρίζεις κοίτα το σημάδι στο λαιμό μου και στο χέρι μου, που με σημάδεψαν την πρώτη μέρα που γνωριστήκαμε. Αχ εσύ είσαι ο αγαπημένος μου άντρας! Επιτέλους με γνώρισες!

5. Φωτογραφικό υλικό από τις διδασκαλίες

5.1. Πρώτη Διδασκαλία

Εικόνα 1. Ο μετρονόμος ως σκηνικό αντικείμενο

5.2. Δεύτερη Διδασκαλία

Εικόνα 2. Το σχεδιάγραμμα που συν-διαμορφώσαμε με τους μαθητές